

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра німецької філології

На правах рукопису

ВЛАСЮК ВАЛЕНТИНА ВОЛОДИМИРІВНА

**СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ
І ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ВОЄННОЇ ПОЕЗІЇ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ**

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-професійна програма: Мова і література (німецька). Переклад

Робота на здобуття освітнього ступеня «МАГІСТР»

Науковий керівник:

БЄЛИХ ОКСАНА МИКОЛАЇВНА,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри німецької філології

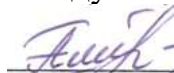
РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 5

засідання кафедри німецької філології

від « 20 » листопада 2025 р.

Завідувач кафедри

доц. Людмила ПАСИК

Луцьк 2025

АНОТАЦІЯ

Власюк В. В. Семантико-стилістичні аспекти і перекладацькі трансформації української воєнної поезії німецькою мовою. – На правах рукопису.

Робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності «035 Філологія», освітньо-професійної програми «Мова і література (німецька). Переклад». – Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, 2025.

Темою магістерської кваліфікаційної роботи є дослідження семантико-стилістичних особливостей воєнної поезії. Розглянуті перекладацькі трансформації, що використовуються професійними перекладачами для збереження автентичності тексту оригіналу.

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю проведення комплексного аналізу поетичного тексту. З появою нового явища поетичного супротиву, що сформувалося в умовах повномасштабного вторгнення в Україну після 2022 року тема дослідження набуває особливого значення.

У першому розділі було розглянуто семантичні та стилістичні особливості військової та воєнної лексики. Була визначена їх класифікація.

У другому розділі розглянуті теоретичні аспекти перекладацьких трансформацій та особливості відтворення воєнної лексики у поезії.

Проведений порівняльний лінгвістичний аналіз поетичних творів сучасної української літератури у третьому розділі дав можливість підтвердити, що вибір перекладацьких трансформацій не є постійним та варіюється згідно особливостей написання поезії, стилю, тим чи іншим автором та прагненням зберегти культурно-історичний аспект оригіналу.

Новизна роботи полягає у поєднанні семантичних, стилістичних, перекладацьких лінгвістичних та лінгвокультурознавчих підходів до аналізу сучасної української воєнної поезії.

Теоретичне застосування дослідження полягає у подальшій можливості розширенню знань про те, як функціонує воєнна лексика в поетичному дискурсі та її трансляції в іншомовний культурний простір.

Практична цінність є значною для подальшої можливості застосування отриманих результатів у навчальних курсах з перекладознавства та аналізу художнього тексту.

Основні дослідження були апробовані у науковій публікації статті та тез, виступі на міжнародній конференції

Ключові слова: воєнна поезія, семантико-стилістичний аналіз, перекладацькі трансформації, лінгвокультурологічний підхід, німецькомовний переклад

ANMERKUNG

Vlasiuk V. V. Semantisch-stilistische Aspekte und Übersetzungstransformationen der ukrainischen Kriegspoesie ins Deutsche. – Als Manuskript.

Arbeit zur Erlangung des akademischen Grades Master im Studienfach 035 Philologie, im Bildungs- und Studienprogramm „Sprache und Literatur (Deutsch). Übersetzen“. – Nationale Lesja-Ukrajinka-Universität-Wolhynien, Luzk, 2025.

Das Thema der Masterarbeit ist die Untersuchung der semantisch-stilistischen Besonderheiten der Kriegsliteratur. Analysiert werden Übersetzungstransformationen, die von professionellen Übersetzern angewandt werden, um die Authentizität des Originaltextes zu bewahren.

Die Aktualität des gewählten Themas ist durch die Notwendigkeit einer umfassenden Analyse poetischer Texte bedingt. Mit dem Auftreten eines neuen Phänomens des poetischen Widerstands, das sich unter den Bedingungen der groß angelegten Invasion in die Ukraine seit 2022 herausgebildet hat, gewinnt das Forschungsthema besondere Bedeutung.

Im ersten Kapitel werden die semantischen und stilistischen Merkmale der militärischen und kriegsbezogenen Lexik untersucht sowie deren Klassifikation bestimmt.

Das zweite Kapitel befasst sich mit den theoretischen Aspekten der Übersetzungstransformationen und den Besonderheiten der Wiedergabe kriegsbezogener Lexik in der Poesie.

Die im dritten Kapitel durchgeführte vergleichende linguistische Analyse poetischer Werke der zeitgenössischen ukrainischen Literatur ermöglichte die Bestätigung, dass die Wahl der Übersetzungstransformationen nicht konstant ist, sondern je nach Besonderheiten der poetischen Gestaltung, dem individuellen Stil des jeweiligen Autors sowie dem Bestreben, den kulturhistorischen Aspekt des Originals zu bewahren, variiert.

Die Neuartigkeit der Arbeit besteht in der Kombination semantischer, stilistischer, übersetzungswissenschaftlicher, linguistischer und linguokultureller Ansätze zur Analyse der zeitgenössischen ukrainischen Kriegsliteratur.

Die theoretische Bedeutung der Untersuchung liegt in der Möglichkeit, das Wissen darüber zu erweitern, wie kriegsbezogene Lexik im poetischen Diskurs funktioniert und in einen fremdsprachigen kulturellen Raum übertragen wird.

Der praktische Wert der Arbeit ist erheblich, da die gewonnenen Ergebnisse in Lehrveranstaltungen zur Übersetzungswissenschaft und zur Analyse literarischer Texte Anwendung finden können.

Die wichtigsten Forschungsergebnisse wurden in einer wissenschaftlichen Publikation in Form eines Artikels und von Thesen sowie durch einen Vortrag auf einer internationalen Konferenz erprobt.

Schlüsselwörter: Kriegsliteratur, semantisch-stilistische Analyse, Übersetzungstransformationen, linguokultureller Ansatz, deutschsprachige Übersetzung.

ABSTRACT

Vlasiuk V. V. Semantic and Stylistic Aspects and Translation Transformations of Ukrainian War Poetry into German. German – As a manuscript.

A thesis submitted for the degree of *Master* in the field of study 035 *Philology*, within the educational and study programme “Language and Literature (German). Translation”. Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025.

The topic of the master’s qualification thesis is the study of semantic and stylistic features of war poetry. The research examines translation transformations employed by professional translators to preserve the authenticity of the source text.

The relevance of the chosen topic is determined by the need for a comprehensive analysis of poetic texts. With the emergence of a new phenomenon of poetic resistance that has developed under the conditions of the full-scale invasion of Ukraine since 2022, the research topic acquires particular significance.

The first chapter analyzes the semantic and stylistic features of military and war-related vocabulary and defines its classification.

The second chapter addresses the theoretical aspects of translation transformations and the specific features of rendering war-related lexis in poetry.

The comparative linguistic analysis of poetic works of contemporary Ukrainian literature conducted in the third chapter made it possible to confirm that the choice of translation transformations is not fixed and varies depending on the peculiarities of poetic writing, the author’s individual style, and the intention to preserve the cultural and historical dimension of the original text.

The novelty of the research lies in the integration of semantic, stylistic, translational, linguistic, and linguocultural approaches to the analysis of contemporary Ukrainian war poetry.

The theoretical significance of the study consists in the potential to further expand knowledge about the functioning of war-related vocabulary in poetic discourse and its transmission into a foreign cultural space.

The practical value of the research is considerable, as the obtained results can be applied in academic courses on translation studies and literary text analysis.

The main research findings were tested through the publication of a scholarly article and conference abstracts, as well as a presentation at an international conference.

Keywords: war poetry, semantic and stylistic analysis, translation transformations, linguocultural approach, German-language translation.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Семантико-стилістичні особливості воєнної лексики	7
1.1. Місце військової та воєнної лексики в термінологічній системі мови.....	8
1.2. Семантична класифікація воєнної лексики.....	11
1.3. Стилістична класифікація воєнної лексики.....	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. Перекладацькі трансформації у переклад	20
2.1. Поняття та механізми перекладацьких трансформацій.....	21
2.2. Класифікація перекладацьких трансформацій у перекладі.....	22
2.3. Перекладацькі трансформації при відтворенні воєнної лексики у поезії	33
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. Відтворення української воєнної поезії у перекладах	39
3.1. Галина Крук – поезія емоційного роздуму.....	39
3.2. Люба Якимчук – жіночий голос, символізм і духовна оптика війни	44
3.3. Остап Сливинський – вербалізація мови травми у книзі «Словник війни»	49
Висновки до розділу 3	55
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Після початку повномасштабного вторгнення російського режиму в Україну у 2022 році українська література зазнала глибокого перетворення. Сучасна література, і зокрема поезія, опинилася на передньому краї цієї боротьби – вона стала голосом болю, гніву, надії і незламності, але водночас зброєю [7, с. 192]. *Писати про війну – це спроба сказати те, що неможливо висловити, осягнути те, що неможливо збагнути – і водночас усвідомлювати, що слів ніколи не вистачить* [76, с. 16]. Багато українських авторів намагаються *поговорити з Європою, достукатися до розуміння суспільства інших країн, які здебільшого далекі від проблем та болю України*. Адже тема війни часто залишається табуованою або свідомо замовчуваною, що є своєрідним психологічним захистом [7, с. 192].

Перекладачі воєнної поезії стоять перед викликом: як передати не лише лексичне значення, а й внутрішню напругу, драматизм, тонкі емоційні відтінки, щоб читач іншомовного тексту відчув ту ж глибину і силу, що й читач оригіналу. Проблеми поетичного перекладу досліджувалися такими вченими, як О. Білецький, О. Потебня, А. Лефевр, М. Рильський. Проте переклад саме воєнної поезії залишається малодослідженим, особливо в контексті сучасної української літератури. З початком війни ця тема набула нової актуальності, і нині перекладом української воєнної поезії активно займаються Беатрікс Керстен, Клаудія Дате, Ульріке Альмут Сандінг, Марія Вассенбюк [7, с. 192].

Поетичний дискурс функціонує як сукупність текстів різного змісту й тематики, що взаємодіють у лінгвістичному та екстралінгвістичному вимірах. Він забезпечує своєрідний «поетичний трансфер» [33, с. 59]. Дослідниця О. Маріна трактує його як мисленнєво-мовленнєву діяльність, спрямовану на комунікацію між автором і читачем у різних модусах – текст, аудіовізуальна версія, екранізація чи ілюстрація [42, с. 3]. У цьому контексті слово у воєнній поезії постає не просто повідомленням, а зброєю і щитом, голосом, що

пробивається крізь шум війни, щоб зафіксувати правду і донести її до світу [66, с. 164–165].

На відміну від перекладу прозових текстів, переклад поезії передбачає збереження художньої форми, експресії, ритміки, символіки та емоційного впливу. Воєнна поезія нерозривно пов'язана з історичною пам'яттю, соціальними травмами та колективною ідентичністю нації. Л. Мачулін виокремлює ознаки «поезії спротиву»: значна кількість текстів, глибокий емоційний супровід, домінування «жіночого письма» як наслідок воєнних обставин, а також динаміка емоційного сприйняття залежно від перебігу воєнних подій [44, с. 22–23]. Ці риси проявляються у творчості сучасних авторів – Галини Крук, Сергія Жадана, Остапа Сливинського, Любові Якимчук та інших.

Актуальність роботи визначається необхідністю комплексного лінгвістичного й перекладознавчого аналізу сучасної української воєнної поезії як феномену культури спротиву та механізмів її трансляції в німецькомовний простір. Важливою є також проблема відтворення воєнної лексики, яка в поетичному дискурсі набуває не лише номінативного, а й символічного, емоційно-експресивного та культурного значення.

Мета роботи – проаналізувати семантико-стилістичні та лінгвокультурологічні особливості української воєнної поезії та виявити специфіку їх відтворення у перекладах німецькою мовою.

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких **завдань**:

- окреслити теоретичні засади дослідження воєнної лексики в лінгвістиці та перекладознавстві;
- охарактеризувати семантичні й стилістичні особливості воєнної лексики в українській поезії періоду повномасштабної війни;
- визначити лінгвокультурологічні аспекти воєнної лексики як носія історичної пам'яті та культурної травми;
- проаналізувати перекладацькі трансформації у процесі відтворення воєнної лексики німецькою мовою;

- здійснити порівняльний аналіз перекладів поезій Галини Крук, Любові Якимчук, Остапа Сливинського.

Об'єктом дослідження є сучасна воєнна українська поезія та її відтворення у перекладі на німецьку мову.

Предметом дослідження є семантико-стилістичні й лінгвокультурологічні особливості воєнної лексики в українській поезії та перекладацькі трансформації при її відтворенні німецькою мовою.

Матеріалом дослідження слугують поетичні тексти сучасних українських авторів (Г. Крук, Л. Якимчук, О. Сливинського) та їхні переклади німецькою мовою.

У дослідженні використано методи, що дозволяють комплексно вивчати українську воєнну поезію та її переклади: **семантико-стилістичний аналіз** – метою якого є дослідження значень слів та художніх засобів; **лінгвокультурологічний аналіз** – виявлення історико-культурного контексту; **порівняльний аналіз оригіналу та перекладу** – для оцінки трансформацій у перекладі; **метод перекладознавчої інтерпретації** – для аналізу перекладацьких стратегій і прийомів.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному дослідженні української воєнної поезії в німецькому перекладі, у поєднанні семантико-стилістичного, перекладознавчого та лінгвокультурологічного підходів, а також у розгляді воєнної лексики як носія культурної пам'яті й травматичного досвіду.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні уявлень про функціонування воєнної лексики в поетичному дискурсі та особливості її трансляції в іншомовний культурний простір.

Практичне значення полягає в можливості використання результатів у курсах перекладознавства, лінгвокультурології та аналізу художнього тексту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були апробовані у публікації в журналі *«Актуальні питання гуманітарних наук»* (м. Дрогобич), випуск 90, стаття: *«Особливості перекладу військової поезії Галини Крук німецькою мовою»* (2025) [7, с. 191-194]; а також під час виступу

та публікації тез на I Міжнародній лінгвістичній конференції Запорізького національного університету (21 листопада 2025 р.) з доповіддю на тему: «*Мова як інструмент репрезентації травми у Словнику війни / Wörter im Krieg Остапа Сливинського*» [13, с .234-236].

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 66 сторінок.

У вступі показано актуальність теми дослідження, чітко визначено мету й завдання, окреслено об'єкт і предмет роботи. Подано характеристику дослідницького матеріалу, розкрито елементи наукової новизни та практичної значущості, а також наведено дані про апробацію результатів, структуру та загальний обсяг роботи.

У першому розділі розглянуто семантико-стилістичні особливості військової та воєнної лексики та її класифікації. **У другому розділі** висвітлено теоретичні засади перекладацьких трансформацій та особливості відтворення воєнної лексики у поезії. **У третьому розділі** проведено лінгвістичний аналіз перекладу творів сучасних українських авторів на німецьку мову.

Загальні висновки включають підсумки проведеного дослідження та окреслюють напрямки подальших наукових пошуків з вивчення питання перекладу воєнної поезії.

РОЗДІЛ 1

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОЇ ЛЕКСИКИ

Воєнні конфлікти та геополітичні трансформації у сучасному світі створили беззаперечну необхідність для проведення комплексного та системного дослідження явища воєнної поезії. Вони позначають не тільки специфічні реалії війни, але й формують семантичну та стилістичну основу дискурсу. Ці особливості, у межах яких перебуває український народ, мають суттєвий вплив на національну та міжнародну комунікацію, а також відіграють важливу роль у художньому відтворенні воєнного досвіду в літературознавстві, особливо в поетичних текстах.

Критичне осмислення проблематики конфліктів неможливе без активного залучення лексичних та семантичних ресурсів. Серед таких одиниць особливу роль відіграє військова термінологія, яка формує цілісну лексико-семантичну систему. В українській воєнній поезії ці одиниці набувають додаткового образного та емоційного навантаження, перетворюючись із суто номінативних знаків на носії культурної пам'яті.

Майстерне опанування семантичною наповненістю лексем воєнної тематики сприяє повноцінному розумінню її специфіки, соціокультурних маркерів середовища, а також емоційно-оцінних характеристик слів, що є важливим для перекладу поетичних та художніх текстів. Варто наголосити, що виникнення цієї спеціалізованої лексики відбувалося упродовж тривалого історичного періоду під впливом динаміки воєнних подій і процесів збройного протистояння.

Розгляд ключових семантичних і стилістичних характеристик воєнної лексики дозволяє глибше усвідомити складність її перекладу, оскільки перекладач має відтворити не лише денотативне значення, а й культурні, емоційні та контекстуальні смисли, що є особливо важливим у міжкультурній комунікації між українським та німецькомовним просторами й у процесі перекладу української воєнної поезії німецькою мовою.

1.1. Місце військової та воєнної лексики в термінологічній системі мови

У другій половині минулого століття значно зросла увага до вивчення військової лексики, що було обумовлено масштабними конфліктами, терористичними актами та громадянськими зіткненнями.

В еволюційному аспекті увага дослідників зосереджена на вивченні змін у військовій лексиці протягом останнього століття, тоді як функціональний підхід спрямований на аналіз жанрово-стилістичних і функціонально-прагматичних особливостей її перекладу, а також на дослідження лінгвальних і соціолінгвальних характеристик [6, с. 70].

Військову лексику традиційно визначають як систему мовних одиниць, що відображають різноманітні військові поняття й функціонують як у загальнонародному мовленні, так і в спеціалізованому професійному спілкуванні [17, с. 364].

За визначенням О. Лемешко, вона становить собою комплекс мовних одиниць військової тематики, об'єднаних спільним змістом і позначають подібні явища [35, с. 55–59]. Крім того, її доцільно розглядати як комунікативну систему, що віддзеркалює вплив екстралінгвальних чинників – культурних, історичних, географічних та професійних [11, с. 163].

Особливого значення набуває класифікація військової лексики, яка охоплює різні структурні та семантичні рівні. Зокрема, виокремлюють три основні групи: військову термінологію, військово-технічну термінологію, емоційно забарвлену військову лексику [34, с. 106–110]. Розглядаючи її як сукупність номінацій, що позначають військові поняття, можна виділити такі групи: власне військова термінологія, неофіційні еквіваленти термінів, військові арготизми [35, с. 55–59]. Неофіційні еквіваленти створюються військовими фахівцями для позначення понять, що вже мають закріплену термінологічну форму, тоді як емоційно забарвлені варіанти, які використовуються рідко й здебільшого для вираження нових смислових відтінків, позначаються як військові арготизми [35, с. 55–59].

Термінологія в цілому постає як упорядкована система номінацій, що забезпечує точність та однозначність професійного спілкування у певній сфері [45, с. 12]. Військова термінологія є невід'ємною складовою національної терміносистеми, її формування та розвиток відбувається під впливом історичних, політичних та культурних чинників [47, с. 45]. На думку багатьох українських дослідників, саме воєнна термінологія була і залишається важливим чинником державотворення, адже вона не лише забезпечує функціонування армії як професійної структури, але й сприяє збереженню історичної пам'яті народу [70, с. 83; 45 с. 15].

Термін, який є основною складовою військової термінології, визначається як слово або словосполучення, що застосовується для позначення об'єкта, явища або процесу в контексті військової діяльності і характеризується ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності) [9, с. 230]. Завдяки таким лексичним одиницям забезпечується ефективна комунікація між військовими, а також передається інформація для громадськості, що сприяє формуванню цілісного уявлення про військову справу.

Військові терміни належать до лексичних одиниць, що найтісніше пов'язані з суспільно-політичними процесами. Їхня еволюція віддзеркалює етапи державного розвитку, зміни військової організації та тактики ведення війни. Періоди посиленого формування й упорядкування військової термінології в українській мові збігалися з фазами національного відродження, створення власних збройних сил та боротьби за незалежність; навпаки, у часи втрати державності та мовних утисків воєнна термінологія зазнавала стагнації або витіснення [65, с. 34]. Як зазначає Я. Яремко, ця терміносистема *відкрита* і постійно розвивається, адже в ній відображаються всі новації військової науки та техніки, а також нові соціально-політичні реалії [70, с. 83].

Термін у військовому контексті трактують як лексичну одиницю, яка позначає конкретний об'єкт або поняття і використовується у офіційних військових комунікаціях [34, с. 106–110]. Також військовий термін розглядають

як «слово або словосполучення, яке позначає певне спеціальне поняття, що належить до розділу військової науки або техніки» [9, с. 106–110].

У лінгвістичному плані військовий термін визначається як стійка номінативна одиниця, що позначає спеціальне поняття військової справи, характеризується системністю, точністю та прагненням до стилістичної нейтральності [45, с. 18]. Водночас у художньому мовленні, особливо в поезії-ліриці, відбувається явище детермінологізації: термін виходить за межі професійного вжитку, втрачає нейтральність і функціонує як стилістично забарвлений елемент. У цьому разі воєнна лексика не лише номінує конкретні предмети чи явища, а й виконує емоційно-експресивну, символічну та культуротворчу функцію. Так, слова *шабля*, *фронт*, *окоп*, *куля* у поезії виступають не стільки як терміни військової справи, скільки як знаки героїзму, смерті, жертвності або боротьби за свободу [47, с. 50].

Особливе значення має лінгвокультурологічний аспект функціонування воєнної термінології. У поезії вона перетворюється на засіб актуалізації історичної пам'яті та національних архетипів. Слова *козак*, *стрілець*, *шабля* апелюють до козацької доби та визвольних змагань початку ХХ століття, виконуючи роль культурних маркерів, що зберігають тяглість національної традиції. Таким чином, воєнна лексика у поетичному тексті стає кодом культури, засобом передачі й осмислення історичного досвіду.

Поряд із військовою лексикою, що формується у професійній сфері, існує **воєнна лексика**, яка функціонує переважно у художньому та культурному дискурсі. Вона охоплює метафори, образи, символи війни та відображає соціально-емоційний досвід, що набуває особливої значущості у поетичній творчості та літературних текстах.

У сучасний період військова термінологія демонструє високу динаміку розвитку, що зумовлено сучасними військовими подіями. Вона активно поповнюється новими запозиченнями, пов'язаними з технічними засобами війни та новими тактиками ведення бою. В українській поезії з'являються слова *дрон*, *байрактар*, *залізний купол*, які швидко набувають символічного значення і

стають складовою поетичної картини світу [93, с. 85]. Літературний дискурс демонструє високу чутливість до мовних новацій і швидко інтегрує їх у культурно-ціннісний простір.

У дослідженні розрізняємо поняття *військової* та *воєнної лексики*. Військова лексика репрезентує передусім термінологічний пласт, пов'язаний із професійною діяльністю збройних сил, тоді як воєнна лексика функціонує у ширшому культурно-художньому дискурсі, охоплюючи образи, символи та метафори війни, зокрема в поетичних текстах.

Отже, військова і воєнна лексика займають подвійне місце в термінологічній системі мови. З одного боку, вона є точним і нейтральним інструментом спеціалізованої комунікації, що забезпечує ефективність військової справи. З іншого – у художньому дискурсі воєнна лексика набуває нових семантичних, стилістичних і культурних нашарувань, перетворюється на засіб вираження колективної пам'яті, національних архетипів та емоційного досвіду народу. Ця подвійність робить військову термінологію вкрай цінним об'єктом для досліджень у галузі семантики, стилістики та лінгвокультурології, а її вивчення в поезії-ліриці відкриває нові можливості для осмислення взаємозв'язку мови, культури та історії.

1.2. Семантична класифікація воєнної лексики у художньому та культурному дискурсі

Після визначення місця воєнної лексики в мовній системі постає потреба в детальному аналізі її семантичної структури. Сучасний етап розвитку лексикології характеризується зростаючим інтересом до дослідження словникового складу у зв'язку із соціально-культурними та історичними трансформаціями, що відбуваються в Україні. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення лексико-тематичних груп воєнної лексики, що

функціонує в художньому та культурному дискурсі, та її взаємозв'язок із суспільними подіями та змінами.

Розвиток словникового складу воєнної лексики тісно пов'язаний із суспільними змінами та історичними подіями, зокрема з геополітичними трансформаціями. Впровадження нових видів озброєння, модернізація військової техніки та комп'ютеризація оборонної промисловості сприяють активному збагаченню воєнного словника термінами із суміжних наукових і технічних галузей. Ці процеси також посилюють інтернаціоналізацію воєнної лексики та її активну адаптацію в різних мовних контекстах [37, с. 86].

Найчастіше об'єктом лексичних і семасіологічних досліджень є тематичні та лексико-семантичні групи. Обсяг і склад цих груп змінюються під впливом екстралінгвальних чинників, процесів термінологізації та співвідношення національних і запозичених лексем. Диференціація професійної лексики за тематичними групами зазвичай ґрунтується на екстралінгвальних значеннях, оскільки слова об'єднуються за близькістю реалій та концептів, які вони позначають. Визначення меж груп та включення слів у певні категорії часто має суб'єктивний характер. Наприклад, арбалет, лук, меч, стріла, шабля можуть об'єднуватися в одну тематичну групу «зброя», хоча прямі семантичні зв'язки між ними не завжди очевидні [37, с. 94]. Фон тематичної лексики відображає історію та статус певної сфери, а лексико-семантичні групи формують внутрішню асоціативну структуру компонентів. Основні типологічні ознаки таких груп включають відносну спільність значень, наявність ядра та периферії, парадигматичний ряд, відкритість і концептуальний центр [37, с. 4, с. 250].

Українська воєнна лексична підсистема характеризується високим рівнем професійної узгодженості. Формування сучасної воєнної лексики відбувається через деривацію, термінологізацію загальнонародної лексики та запозичення іноземних слів [70, с. 94]. Структурний та семантичний аналіз дозволяє розглядати лексеми як складові воєнної лексики з чітко визначеними лексичними, фонетичними, семантичними та граматичними ознаками. У межах окремої групи формується лексико-семантична група «Назви зброї», яка

базується на парадигматичних відносинах та включає підгрупи: *вогнепальна зброя, холодна зброя, боєприпаси та військова техніка* [70, с. 95].

Після аналізу загальної структури воєнної лексики постає потреба в детальному дослідженні її семантичної організації. Семантична класифікація дозволяє систематизувати слова та словосполучення, що позначають воєнні явища, процеси та предмети, враховуючи їхні функції, емоційне забарвлення та історико-культурний контекст. Актуальність такого підходу зростає в умовах сучасних збройних конфліктів, коли мовні одиниці війни несуть одночасно технічне, емоційне, моральне та ідеологічне навантаження [50, с. 67].

Лінгвістичні класифікації воєнної лексики ґрунтуються на структурі, змісті та функціях слів і словосполучень. За змістовою структурою лексеми поділяються на однозначні та багатозначні, за сферою застосування – на універсальні, унікальні та концептуально-авторські, а за історико-лексикологічним критерієм – на архаїзми та неологізми [9, с. 22-23].

Семантичний підхід передбачає об'єднання слів у тематичні групи, що позначають предмети, процеси, ознаки та явища війни [38, с. 45]. Відомі класифікації охоплюють лексеми, що відображають військові конфлікти, поєдинки, воєнних героїв, старовинну зброю та спорядження, військові регалії, тактику та стратегію ведення бойових дій [71, с. 30-32].

Поділ за дериваційним критерієм дозволяє досліджувати процес утворення нових мовних одиниць, тоді як функціональний аспект враховує сферу їх використання: офіційні воєнні тексти, художні твори, медіа-дискурс, а також експресивні та сленгові форми, пов'язані з війною [47, с. 30-32; 50, с. 67]. Семантична класифікація сучасної воєнної лексики об'єднує тематичні, смислові, дериваційні та функційні підходи, враховує технологічні новації, кібернетичну війну та історико-культурний контекст [70, с. 85; 45, с. 18]. Вона демонструє різноманіття тематичних і функціональних груп, взаємозв'язок значень і контексту використання та дозволяє визначати стилістичні особливості воєнної лексики у художніх, медійних і повсякденних текстах.

Отже, семантична класифікація дозволяє систематизувати мовні одиниці за значенням, емоційним забарвленням та функціональною роллю, що особливо важливо при аналізі текстів воєнного часу. Використання цього підходу дає змогу вивчати трансформації значень слів у контексті війни, а також їхню роль у вербалізації емоцій, травматичного досвіду та формуванні колективної пам'яті.

1.3. Стилiстична класифікація воєнної лексики

Поряд із традиційними шляхами поповнення воєнного словника (морфологічна та синтаксична деривація) у сучасній українській мові дедалі активніше простежується як розширення наявних воєнних номінацій, так і поява нових. Такі явища зумовлені передусім позамовними чинниками, що мають соціально-політичний та культурно-історичний характер і були детально розглянуті у попередньому розділі. Мова як форма колективної пам'яті акумулює інформацію, накопичену поколіннями, фіксує в мовних знаках матеріальні та духовні потреби людини, її соціальне оточення, рівень культурного розвитку та особливості історичних умов життя [45, с. 12]. Таким чином, ця функціональна система нерозривно пов'язана із суспільством через мовця, який виступає головним суб'єктом змін у мовній структурі.

Розвиток словникового складу воєнної мови значною мірою відбувається шляхом семантичної динаміки, тобто зміни значень вихідних лексичних одиниць. Унаслідок цього відомий мовний знак може функціонувати у новому значенні або виконувати додаткову функцію [11, с. 102; 20, с. 45]. Проблема семантичних трансформацій ґрунтовно висвітлена в працях Д. Василенка, А. Залізняка, Ю. Зацного, В. Левицького, Д. Мазурик, К. Мусатової, Е. Розен, І. Самойлової, Н. Тропіної.

Семантичну трансформацію визначають як формування нових значень у межах семантичного поля однозначного чи багатозначного слова, у результаті чого виникають відношення семантичної похідності між різними значеннями

однієї лексеми. При цьому семантичні зміни є закономірними і становлять органічну складову динаміки розвитку словникового складу мови [62, с. 21; 39, с. 82].

О. Стишов виділяє кілька провідних чинників, що зумовлюють зміни значень у словах:

1) постійний розвиток мовної семантики у процесі активного функціонування мови, що веде до пошуку нових номінацій і виражально-зображальних засобів;

2) ментально-психологічні й асоціативні закономірності мовосприйняття, властиві певному етносу;

3) ситуативність мовлення та контекстуальна взаємопов'язаність лексичних одиниць;

4) активізація індивідуально-авторської мовотворчості, яка сприяє збагаченню значень та стилістичних відтінків [62, с. 210].

У відповідь на потреби суспільства у номінації нових предметів і явищ відбувається збагачення семантичної структури окремих лексем додатковими відтінками значення, що розширює сферу реалізації їхніх функцій. Це явище тісно пов'язане з феноменом вторинної номінації, під якою розуміють використання вже відомої фонетичної оболонки лексеми для називання нового денотата [45, с. 48].

Аналіз мовного матеріалу засвідчує поступове розширення та поглиблення семантичного вмісту значної кількості воєнних субстантивів. У результаті виникають нові лексико-семантичні варіанти, які не лише забезпечують потреби у створенні сучасних фахових одиниць, а й збільшують виражально-зображальний потенціал української літературної мови. Причини цього процесу мають як внутрішньомовний, так і соціально-історичний характер: з одного боку, вони пов'язані з особливостями асоціативного мислення, ментальністю мовного колективу, впливом індивідуально-авторського світосприйняття на загальноживану лексику; з іншого – суспільно-політичні реалії, підвищення значущості певних понять у конкретні історичні періоди зумовлюють активну

актуалізацію тематичних груп воєнної лексики, стимулюючи їхнє семантичне переосмислення та функціональне оновлення.

Мовні одиниці застосовуються в різних сферах діяльності людини, а від ефективності їх уживання залежить комунікативна доцільність висловлювань. Дієве використання лексичних засобів дозволяє точніше передати думку, настрій мовця та його ставлення до предмета обговорення. У процесі комунікації засоби здобувають здатність передавати додаткову інформацію, яка накладається на предметно-логічний зміст.

Воєнні події в Україні значно розширили склад української воєнної лексики, особливо її субстандартний пласт. Поява великої кількості емоційно забарвлених лексичних одиниць демонструє процес залучення загальноновживаної лексики для позначення військових понять. Наразі воєнна лексика функціонує не лише у вузькоспеціальних контекстах, а й у повсякденному вжитку політиків, журналістів та громадян завдяки глобалізованому інформаційному простору [73, с. 132; 62, с. 140].

Стилістично марковані одиниці, до яких входять слова та словосполучення з емоційною або оцінною забарвленістю, виконують важливу роль у мовленні війни, адже вони не лише інформують, а й створюють образи, формують настрої та ставлення до подій. До таких одиниць належать розмовна лексика, воєнні неологізми та військовий сленг [73, с. 132].

Воєнний сленг є особливо важливим компонентом стилістично маркованої лексики. Він включає лексичні одиниці, що відображають воєнний побут і реалії, має яскраве емоційно-оцінкове забарвлення і використовується переважно у воєнних колах.

Сленг може відрізнятися залежно від виду військ, підрозділів, спеціальності та досвіду служби [5, с. 42-43; 59, с. 158-159]. З точки зору функціонування його поділяють на широко вживаний, що входить до просторічної лексики, та вузькоспеціалізований, який використовується лише військовими [59, с. 158].

І. В. Андерсон та Т. А. Івасишина розподіляють воєнний сленг на чотири тематичні групи: лексика щодо солдатського та офіцерського складу воєнної формувань; слова про побут військових; терміни воєнних дій і завдань; назви зброї та техніки [5, с. 42-43]. Військовий сленг характеризується скороченнями, запозиченням із жаргону, яскравим емоційним забарвленням і інтенсивним запозиченням з іноземних мов [59, с. 158].

Воєнні неологізми – це нові слова та вирази, що з'являються внаслідок розвитку воєнної ситуації, появи нових технологій та змін у політичному й соціальному контекстах. Вони можуть бути технічними, соціально-політичними, емоційно забарвленими або пропагандистськими, формуючи нові концепти та відображаючи сучасні реалії війни.

Стилістично маркована воєнна лексика формується через різні способи словотвору: лексико-семантичний (перенесення значень), морфологічний (словоскладання, афіксація, скорочення), утворення стійких фразеологічних сполучень та запозичення іншомовних лексем [10, с. 299-303]. Фразеологічні одиниці часто виникають шляхом переосмислення звичних словосполучень або через образно-метафоричне використання [10, с. 299-303].

Запозичення іншомовних лексичних одиниць відбуваються під впливом внутрішньомовних чинників (необхідність позначення нових реалій) та екстралінгвальних (міжнародні контакти, військові конфлікти, технологічні інновації) [10, с. 368]. Це дозволяє швидко адаптувати мову до змін, зберігаючи точність і специфічність опису нових явищ.

Таким чином, стилістично марковані одиниці у воєнній лексиці виконують не лише інформаційну функцію, а й формують емоційне, оцінне та пропагандистське сприйняття війни. Вони підкреслюють складний і багатогранний характер мови війни, допомагаючи зрозуміти як технічні, так і соціально-культурні аспекти воєнних подій [59], [73].

Підсумовуючи, можна сказати, що нові значення слів формуються через семантичну трансформацію, вторинну номінацію та різні способи словотвору (лексико-семантичний, морфологічний, фразеологічний, запозичення).

Стилістична класифікація воєнної лексики дозволяє систематизувати слова за функціонально-стилістичним і емоційним навантаженням, що є важливим для практичної частини дослідження.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

Воєнна лексика є складною лексико-семантичною системою, до складу якої входять терміни, спеціалізовані словосполучення, а також сленгові та емоційно забарвлені мовні одиниці.

Проведена класифікація семантики воєнної лексики дозволяє систематизувати лексичні одиниці за тематичними, функціональними та дериваційними ознаками.

У першому розділі було виділено групи термінології:

- військово-технічні терміни;
- емоційно-забарвлених лексеми;
- арготизми;
- неофіційну лексику

За допомогою цього підходу було підкреслено еволюцію лексики під впливом науково-технічного прогресу, комп'ютеризації військових технологій та глобальних соціально-політичних змін.

Проведений аналіз стилістичної класифікації воєнної лексики засвідчив, що її окремі компоненти виконують не лише інформативну функцію, а й формують емоційно-оцінне сприйняття воєнних подій.

До стилістично маркованої лексики належать воєнний сленг, неологізми, фразеологічні звороти та запозичені слова, що відтворюють побутові реалії, бойові дії, найменування зброї й техніки, а також соціально-політичний контекст.

Перший розділ висвітлює значущість воєнної лексики як об'єкта семантико-стилістичних і лінгвокультурологічних досліджень, оскільки вона поєднує термінологічну точність із багатством стилістичних, емоційних та культурних нашарувань у художньому мовленні.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПОЕЗІЇ

Осмилення воєнної лірики в українській літературі не обмежується лише фіксацією історичних фактів чи зображенням подій минулого – воно стає потужним засобом формування культурної пам'яті та національної ідентичності. Водночас художній текст, у якому відображено ці процеси, набуває універсального звучання, здатного виходити за межі національного простору. Саме через переклад такі твори потрапляють у ширший культурний обіг, де їхні смисли інтерпретуються, адаптуються й отримують нове життя в іншомовному середовищі. Подальший аналіз зосереджується на процесах перекладу та сприйняття цих творів, адже саме вони забезпечують поширення українського культурного досвіду за межами власного контексту.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях термін *трансформація* традиційно використовується для позначення процесу встановлення зв'язку між мовою джерела та мовою перекладу. У ході будь-якої перекладацької діяльності перед фахівцем постає фундаментальне питання: яким чином забезпечити адекватність перекладу та створити текст, який би викликав у читача аналогічну реакцію, як і оригінальний текст? Досягнення цієї мети є складним процесом, оскільки здійснення адекватного перекладу передбачає застосування різних підходів та трансформацій. Мови відрізняються не лише лексичним складом, але й граматичною структурою, навіть у випадку формування елементарних речень. Ігнорування цих відмінностей може призвести до того, що переклад стане незрозумілим для реципієнта і його будуть сприймати як хаотичну послідовність слів.

У контексті проблеми забезпечення адекватності перекладу та врахування мовних і культурних особливостей доречним є звернення до наукового осмилення поняття та механізмів перекладацьких трансформацій, що дозволяє систематизувати способи адаптації тексту джерела до тексту перекладу.

2.1. Поняття та механізми перекладацьких трансформацій

Адекватне відтворення воєнної поезії іншою мовою характеризується високим рівнем складності, що зумовлено, насамперед, міжмовними відмінностями на всіх рівнях мовної системи. Саме ці відмінності суттєво впливають на передачу семантики, стилістики та культурно значущих компонентів воєнної лексики. Професійний перекладач повинен не лише володіти мовою джерела та мовою перекладу на високому рівні, а й здійснювати комплекс перетворень, так званих, перекладацьких трансформацій, які забезпечують одночасну точність смислу, стилістичну автентичність та коректну передачу лінгвокультурних особливостей оригіналу [63, с. 66]. Застосування лише прямого лексичного відповідника часто неможливе, перекладач змушений адаптувати внутрішню форму слова або замінювати його еквівалентом, що трактують як реалізацію перекладацької трансформації [19, с. 148].

Застосування перекладацьких трансформацій дозволяє найбільш повно передати семантичні та стилістичні особливості мовних одиниць джерела, зберігаючи при цьому лінгвокультурні особливості тексту, що робить модифікації тексту центральним компонентом теоретичної моделі перекладу.

Українські дослідники акцентують увагу на значущості перекладацьких змін у процесі передачі лексичних, граматичних та культурно зумовлених одиниць між мовами. Зокрема, В. Коптілов визначає їх як: «численні та якісно різноманітні перетворення, що здійснюються задля досягнення перекладацької еквівалентності попри розбіжності у формальних та семантичних системах двох мов» [27, с. 2]. Н. Бондаренко трактує трансформації як міжмовні перетворення, що включають перебудову елементів оригінального тексту, переважання змісту або перефразування, орієнтовані на досягнення перекладацької еквівалентності. Ключовими ознаками є міжмовний характер та цілеспрямованість на забезпечення адекватності перекладу [10, с. 299-303]. Аналогічно, Т. Журавель та Н. Хайдарі підкреслюють міжмовну природу трансформацій, визначаючи їх як «міжмовні перетворення, перебудову вихідного тексту або заміну його

елементів задля досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності» [19, с. 148]. Українські лінгвісти Т. Кияк, А. Науменко та О. Огуй наголошують, що реалізація перекладацьких трансформацій здійснюється через застосування спеціалізованих прийомів, що дозволяють зберегти авторський стиль та семантико-стилістичну специфіку воєнного тексту, а також забезпечити адекватне відтворення змісту перекладу [27, с. 66]. Професор О. Селіванова уточнює, що перекладацька трансформація є перетворенням форми або змісту тексту перекладу з метою досягнення балансу між передачею інформації та прагматичним впливом на адресата порівняно з оригіналом [57, с. 456].

На основі аналізу наукових підходів вищезазначених лінгвістів можна сформулювати авторське визначення перекладацької трансформації у контексті воєнної поезії: *Перекладацька трансформація* – це метод перекладу, що передбачає зміну формальних, семантичних та стилістичних компонентів вихідного тексту з метою збереження інформації, забезпечення адекватності перекладу та передачі культурно-лінгвістичних особливостей, водночас допускаючи відхід від прямого семантико-структурного паралелізму між оригіналом і перекладом.

2.2. Класифікація трансформацій у перекладі

Сучасне перекладознавство активно досліджує роль перекладу як невід’ємного компоненту міжмовної та міжкультурної комунікації. Варто зазначити, що з’явилася велика кількість наукових праць, присвячених перекладацьким трансформаціям, оскільки вони забезпечують адекватну передачу семантичних, стилістичних і культурно-лінгвістичних особливостей тексту оригіналу. У наукових працях різних українських дослідників запропоновано кілька класифікацій трансформацій, що дозволяють систематизувати основні прийоми перекладу та аналізувати їх застосування у

практичній діяльності перекладача, зокрема при перекладі спеціалізованих текстів, таких як воєнна поезія.

Так, В. Коптілов, у своїх роботах пропонує чотири типи елементарних трансформацій. Згідно його класифікації існують наступні види перекладацьких трансформацій: перестановки, заміни, додавання, опущення [27, с. 133]. Вчений зауважує, що ця класифікація не завжди є чіткою, оскільки певні трансформації можуть застосовуватися одночасно у тих самих умовах, і тому часто взаємопов'язані.

Лінгвіст В. Карабан розширює підхід В. Коптілова, пропонуючи більш деталізовану класифікацію, до якої входять генералізація, додавання, вилучення, заміна однієї частини мови іншою та перестановка слів [22]. Така деталізація дозволяє більш гнучко адаптувати текст до норм мови перекладу та контексту. У своїх наукових дослідженнях А. Гудманян та І. Баклан трактують перекладацькі трансформації як специфічні прийоми перекладацької діяльності, які поділяються на граматичні, семантичні та лексичні. Дослідниці підкреслюють, що перекладацькі трансформації доцільно розглядати у межах двох взаємопов'язаних аспектів перекладу: системного, що охоплює міжмовні перетворення на рівні мовної системи, та галузевого, який передбачає пошук оптимальних перекладацьких рішень для подолання труднощів, пов'язаних із передачею змісту спеціалізованих текстів [14, с. 85].

Науковий підхід О. Селіванової відзначається комплексністю та багаторівневістю, що дозволяє детально аналізувати перекладацькі процеси на формально-змістовому, фонетичному та лексичному рівнях: формально-змістові трансформації охоплюють зміни форми та змісту через розбіжності мовних систем; фонетичні – ритміко-мелодійні зміни, характерні для лірики та поезії; лексичні – аналізуються у денотативному та конотативному планах. Водночас складний розподіл трансформацій може ускладнювати їх практичне застосування. Системні трансформації виникають через відмінності мов перекладу, функціональні – через культурні відмінності та особливості інтерпретації тексту, а формально-змістові з прагматичним компонентом

спрямовані на відтворення комунікативного, емоційного та стилістичного ефекту оригіналу [57, с. 455-470].

У сучасному перекладознавстві також застосовують поділ трансформацій на лексичні, граматичні та лексико-граматичні, що дозволяє системно підходити до аналізу перекладацьких прийомів [43, с. 111]. Крім лексичних і граматичних трансформацій, на фонетичному рівні перекладач використовує транскрипцію, фонографічні заміни та їх комбінації. На фонетичному рівні перекладач застосовує трансформації пов'язані з транскрипцією (фонографічні трансформації), фонографічна заміна та її комбінація. На морфологічному рівні формальні трансформації охоплюють категорійну заміну із збереженням змісту мовних одиниць – наприклад, зміну роду, числа чи відмінка. До цього ж рівня належить заміна частини мови, а також перехід від морфологічних засобів до лексичних із тим самим значенням. Іноді такі зміни супроводжуються транспозицією граматичних категорій, тобто зміною їхніх функцій. У таких випадках перекладач має бути особливо уважним, адже, скажімо, речення в активному та пасивному станах може справляти різне враження на читача. Тоді трансформація має не лише формальний, а й смисловий і прагматичний характер. На синтаксичному рівні до трансформацій належать **заміна** словосполучення окремим словом або навпаки. Також тут спостерігаються зміни типу перебудови синтаксичного зв'язку, анафоричних та еліптичних заміни, об'єднання чи поділу речень, а також опущення або додавання елементів, якщо це не спотворює змісту висловлювання.

Формально-змістові трансформації характеризуються змінами не лише форми, а й змісту, що виникають у зв'язку з розбіжностями систем двох мов. Фонетичний рівень характеризується ритміко-мелодійними змінами наприклад у ліриці та поезії [57, с. 417-428]. На лексичному рівні вони аналізуються у двох взаємопов'язаних планах – денотативному та конотативному. Денотативний план відображає предмети або явища дійсності, що виступають об'єктом позначення у процесі семіотичної діяльності, тоді як конотативний план охоплює додаткові смислові відтінки, включаючи експресивну силу, оцінну вагу, емоційні

та волеві компоненти, що супроводжують актуалізацію мовної одиниці. Разом ці два плани відтворюють повноту смислового та функціонального значення мовних одиниць у тексті.

Такі трансформації спрямовані на відтворення комунікативного, емоційного та стилістичного ефекту оригіналу у перекладі. До цього типу належать фразеологічні трансформації, які реалізуються у випадках, коли фразеологічна одиниця перекладається нефразеологічною конструкцією або замінюється еквівалентною одиницею мови перекладу. У таких трансформаціях особливо помітними є етнічні та культурні розбіжності між мовами. О. Селіванова виділяє концептуальні трансформації, що обумовлені необхідністю заміни реалій мови оригіналу на такі, які будуть зрозумілі адресату перекладу. При здійсненні прагматичних трансформацій важливим є врахування етнічних цінностей, які мають бути співвіднесені у читачів оригіналу та перекладу [57, с. 417-428]. Саме збереження ціннісної орієнтації тексту забезпечується через аксіологічні трансформації. Слід зазначити, що іноді перекладацькі трансформації виходять за межі тексту (примітки, коментарі). Такий вид трансформацій мають назву мегатекстові трансформації.

У сучасному перекладознавстві простежується тенденція до уніфікації підходів у класифікації перекладацьких трансформацій, що зумовлює потребу в систематизації відповідних явищ. Таку класифікацію було застосовано у даному дослідженні, де трансформації поділяються на три основні типи: лексичні, граматичні та лексико-граматичні [43, с. 111].

Перекладацькі лексичні трансформації змінюють лексичні одиниці мови оригіналу під час перекладу з метою точного відтворення їх семантичних, стилістичних та прагматичних особливостей, з урахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій відповідної культури [43, с. 301]. Застосування таких трансформацій необхідне у тих випадках, коли словникові еквіваленти оригінального слова не відповідають значенню або контексту в мові перекладу [57, с. 301]. Вони несуть в собі зміни лексичних одиниць мови оригіналу під час перекладу з метою точного відтворення їх семантичних,

стилістичних і прагматичних характеристик. При цьому враховуються норми мови перекладу та мовленнєві традиції культури мови перекладу [22, с. 301]. Такі трансформації застосовуються тоді, коли прямі словникові відповідники не можуть передати значення або контекст слова оригіналу.

Лексичні трансформації передбачають різноманітні зміни лексичних одиниць мови оригіналу під час перекладу з метою точного відтворення їх семантичних, стилістичних і прагматичних особливостей. Застосування таких трансформацій необхідне у випадках, коли прямі словникові відповідники не можуть передати значення або контекст слова оригіналу. До них належать транслітерація, калькування, а також лексико-семантичні заміни, серед яких – конкретизація, генералізація та модуляція. Кожен із цих прийомів спрямований на точну передачу змісту оригіналу та забезпечення природності і стилістичної адекватності перекладу. Наприклад, конкретизація дозволяє замінити слово з широкою семантикою на більш точний відповідник, тоді як генералізація здійснює перехід від видового поняття до родового для збереження контекстуально прийняттого змісту. Модульовані трансформації забезпечують смисловий розвиток тексту, створюючи «смислові містки» між логічно близькими поняттями та зберігаючи стилістичні й емоційні особливості оригіналу.

Розглянемо основні види **лексичних трансформацій**:

- **прийом транслітерації** ґрунтується на відтворенні графічної структури слова оригіналу, його букв.

Наприклад:

*Донбас навесні тоне в тумані, Im Frühling versinkt der Donbass im Nebel,
і сонце ховається за сопками. und hinter den Kuppen verbirgt sich die Sonne [15].*

*СторожИ свої межі, Європо, SCHÜTZ deine Grenzen, Europa,
щоб тебе не торкнулося раптом... vor jähem Eindringlingen [32].*

- **прийом калькування** полягає у дослівному відтворенні одиниці мови, при якому одиниця мови оригіналу відтворюється в цільовій мові **дослівно**, шляхом

перенесення її лексичної, морфологічної або синтаксичної структури без зміни формальної будови.

Наприклад:

*її пальці тремтять на вітрі
як осінні листочки*

*ihre Finger zittern im Wind
wie Laub im Herbst [77].*

Перекладач зберігає буквальний порядок слів та образну метафору оригіналу.

- **прийом конкретизації** передбачає заміну слова або терміна з широкою семантикою на більш конкретний відповідник у мові перекладу. Вона полягає в тому, що лексема з ширшим значенням у тексті оригіналу замінюється лексемою з вузкою семантикою в тексті перекладу [22, с. 300].

Наприклад:

*коли біля ніг проповзає гусінь
танкова гусінь
біля ніг її дочки*

*als die Raupe vor die Füße
die Panzerkettenraupe
vor die Füße ihrer Tochter kriecht [77].*

У наведеному вище прикладі загальний термін *Panzerkettenraupe* (буквально *гусеничний танк*) уточнюється як *танкова гусінь*, що дозволяє більш чітко передати образ об'єкта та робить його зрозумілішим і наочнішим для українського читача. Така трансформація звужує значення загального терміна до конкретного, відповідного мовному та культурному контексту перекладу.

- **прийом генералізації** – це тип перекладацької трансформації є протилежністю до конкретизації. Вона передбачає заміну слова з вузкою семантикою на слово з ширшою семантикою, що сприяє більш загальному, контекстуально прийнятному відтворенню змісту оригіналу. Таким чином відбувається перехід від видового поняття до родового, що дозволяє перекладу бути адекватним у ширшому культурному чи комунікативному контексті [41, с. 189].

Наприклад:

*його обличчя, як вугілля –
із відтиском*

*Kohle ist sein Gesicht
mit Abdrücken*

польового хвоща допотопного

urzeitlicher Schachtelhalme [1].

Конкретний образ *польового хвоща допотопного* у перекладі можна узагальнити як *слід часу на обличчі*, що передає загальне уявлення про важку працю батька і старіння.

У перекладознавчій практиці виділяють кілька прийомів трансформації лексичної семантики, пов'язаних із запереченням і підтвердженням значення слова:

- **негативізація** передбачає, що слово або словосполучення без заперечувальної семантики замінюється словом із префіксом *не-* або часткою *не*. Наприклад, німецьке речення: *Sie hatten jedoch keine Richtschnur* (от тільки нема на що рівнятись) можна перекласти як: *Вони не мали жодного орієнтуру*.

- **позитивація** полягає в заміні слова з негативним компонентом на нейтральне або позитивне; так, словосполучення *wurden zerschmettert im freien Fall* (їх розтрощило у вільному падінні) [3]. передається у позитивізації. як *вони звільнилися у падінні*, а анулювання двох негативів передбачає нейтралізацію подвійного заперечення, коли, наприклад, *nicht unmöglich* *не неможливо* перекладається як *можливо*.

- **компенсація** передбачає відтворення елементів змісту, які були втрачені в процесі перекладу, іншими засобами, часто в іншому місці тексту. Цей прийом дозволяє зберегти ідейно-художній характер першотвору та заповнити прогалини, спричинені відсутністю еквівалентів у цільовій мові [56, с. 64-66].

Наприклад:

*температура піднялась на світанку
з першем променем сонця*

*im Morgenrot, mit den
ersten Sonnenstrahlen
stieg die Temperatur* [21].

- **опущення (елізія)** передбачає видалення лексичних елементів, які дублюються в оригіналі або суперечать нормам мови перекладу, без втрати основного змісту та смислового навантаження тексту [22, с. 311].

Наприклад:

із родичами ділимо стіл та могили

mit Verwandten teilen wir

із ворогами – тільки могили

Tisch und Grab

mit Feinden nur das Grab [48].

Перекладач використав прийменникову конструкцію *mit*, що повторюється у двох рядках. Елізія зменшує надлишковість, зберігає семантику й ритм, роблячи вислів природнішим і плавнішим для німецької мови.

- **модуляція** розглядається як перекладацький прийом, при якому слово або словосполучення оригіналу замінюється одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться з контексту оригіналу. Найчастіше між оригіналом і перекладом виникає причинно-наслідковий зв'язок, при якому словникова відповідність поступається місцем контекстуальній адаптації. Такий підхід дозволяє зберегти головну ідею висловлення, навіть якщо відбувається незначний семантичний здвиг, забезпечуючи природність та виразність перекладу. Важливу роль у смисловому розвитку відіграє суміжність понять і логічна близькість, що дозволяє замінити одне поняття іншим без втрати змісту та емоційного забарвлення тексту. Смісловий розвиток можна трактувати як «створення смислового містка» між логічно близькими поняттями, що забезпечує збереження стилістичних та емоційних особливостей першотвору.

Наприклад:

– *я більший ніж ти*

bin größer, stech dich aus

я твердіший ніж ти

bin härter, stech dich aus

я міцніший ніж ти

bin stärker, stech dich aus [48].

Застосування модуляції дозволяє перекладачу зберегти стилістичну цілісність тексту, передати емоційні та оцінні нюанси, а також підтримати логічну послідовність висловлювань, навіть у тих випадках, коли прямий дослівний переклад звучав би неприродно або був би незрозумілим для читача цільової мови. При цьому семантична суть висловлювання зберігається, але змінюється його форма, словникові засоби та ритм, щоб вони відповідали мовним і культурним нормам перекладу. Модуляція особливо важлива для передачі емоційного забарвлення, стилістичної експресії та авторської інтонації,

що дозволяє тексту залишатися живим і природним для цільового мовного середовища.

Після розгляду лексичних трансформацій доцільно перейти до **граматичних перетворень**, які забезпечують структурну відповідність оригіналу та перекладу. Граматичні трансформації охоплюють дослівний (нульовий) переклад, членування та об'єднання речень, а також граматичні заміни, що передбачають зміну граматичних форм, частин мови, членів або типів речення:

- **дослівний переклад (нульова трансформація)** при якому синтаксична структура оригінального тексту відтворюється ідентичною структурою **мови** перекладу. Він застосовується для збереження точності та формальної відповідності оригіналу.

Наприклад:

ein Krieg ist immer ein Fehler.

Війна завжди є помилкою [54].

- **прийом членування речень** полягає в поділі одного складного речення на два або три прості речення у перекладі, що підвищує зрозумілість тексту та полегшує сприйняття інформації.

Наприклад:

моя їжа одяг рухи сльози були продумані лейтенантом на півтора року вперед і ніби між двома митницями я носив упродовж них свою тугу переховувався інколи на ничку втихомирюючи її розглядаючи фотки оголених жінок або молячись [54].

Переклад:

mein Essen, Kleidung, Bewegungen, Tränen waren vom Leutnant anderthalb Jahre im Voraus durchdacht. Diese ganze Zeit trug ich meine Sehnsucht wie zwischen zwei Zollstationen. manchmal stillte ich sie heimlich für einen Augenblick bei Betrachtung weiblicher Nacktfotos oder betend. [54].

- **прийом об'єднання речень** полягає у злитті декількох речень оригіналу в одне у перекладі для досягнення компактності та плавності тексту.

Наприклад:

*патчворкова ковдра, зшита зі старих маминих суконь,
 батьків бінокль,
 колекція марок,
 так і не дописана дисертація,
 коробка з ялинковими прикрасами,
 наївний живопис далекого родича
 й пакуночок звіробою,
 зібраного власноруч на знайомій галявин[64].*

Переклад:

*eine Patchworkdecke aus Mamas alten Kleidern,
 Opas Fernglas,
 eine Briefmarkensammlung,
 sowie eine unfertige Dissertation,
 eine Schachtel mit Weihnachtsdeko,
 das Porträt eines fernen Verwandten in naivem Stil
 und ein Päckchen Johanniskraut,
 eigenhändig gepflückt auf einer vertrauten Wiese [64].*

- **граматичні зміни** – це модифікації форми слова для вираження різних граматичних значень.

Систематичне застосування цих видів трансформацій дозволяє зберегти семантичну та стилістичну цілісність оригінального тексту, адаптуючи його до граматичних і стилістичних норм мови перекладу. Кожен прийом – від нульової трансформації до членування та об'єднання речень – спрямований на забезпечення зрозумілості, природності та адекватності перекладу для цільової аудиторії.

Аналізуючи окремі види граматичних трансформацій – нульову трансформацію, членування та об'єднання речень – можна зробити висновок, що їх застосування дозволяє зберегти семантичну та стилістичну цілісність оригіналу, водночас адаптуючи текст до граматичних і стилістичних норм мови

перекладу. Кожен із цих прийомів сприяє зрозумілості, природності та адекватності перекладу для цільової аудиторії.

Особливої уваги заслуговують *лексико-граматичні трансформації* – комплексні перекладацькі прийоми, що передбачають одночасну зміну лексичних одиниць і синтаксичних структур оригіналу, поєднуючи в собі як лексичні, так і граматичні перетворення. Ці трансформації є особливою групою комплексних перекладацьких прийомів, які передбачають зміну як лексичних одиниць, так і синтаксичних структур оригіналу. Найбільш розповсюдженими прийомами є: *антонімічний переклад, описовий переклад, компенсація, цілісне перетворення та перестановка*.

- *антонімічний переклад* включає в себе використання слова з формально протилежним значенням зберігається. Смісл оригіналу залишається незмінним. При цьому стверджувальна конструкція оригіналу може перетворюватися на негативну і навпаки. *Наприклад:*

<i>він каже: усе буде добре</i>	<i>er sagt, es wird alles gut</i>
<i>він каже:</i>	<i>er sagt: humanitäre Hilfe,</i>
<i>гуманітарка з білих фур</i>	<i>der weiße Konvoi,</i>
<i>– єдине наше спасіння</i>	<i>das ist die Rettung [12].</i>

Цей приклад показує контраст між позитивним повідомленням (усе буде добре, спасіння) і наступними фразами, де реальність суперечить цій позитивній оцінці.

- *описовий переклад* полягає у заміні одиниці мови оригіналу словосполученням, яке розкриває її значення.

Наприклад:

він каже: гуманітарка з білих фур – єдине наше спасіння

він каже: гуманітарка щойно полетіла снарядами [12].

Переклад:

er sagt: humanitäre Hilfe, der weiße Konvoi, das ist die Rettung

er sagt: humanitäre Hilfe flog bislang als Granaten [12].

У поетичних текстах воєнна лексика окреслює точність спеціальних термінів із насиченим емоційним і експресивним забарвленням, передаючи не лише фактичні події, а й внутрішні переживання, моральні та духовні стани учасників бойових дій. Військовий переклад у поезії є особливо складним, оскільки перекладач має одночасно зберегти смисл, стилістичну цілісність та ритміко-метричну організацію вірша.

У сучасних дослідженнях спостерігається зростання зацікавленості вивченням військового дискурсу. Проблематика функціонування мови у військовій сфері, що охоплює аспекти життєдіяльності, організації, структурно-системних взаємозв'язків та специфічних умов діяльності збройних сил, знайшла своє відображення саме у військовому дискурсі. Військовий дискурс може розглядатися як когнітивно-комунікативна система, яка включає концепти, що відображають уявлення про реальні та уявні об'єкти й явища у сфері військового протистояння, їхню раціональну та емоційну оцінку, а також засоби комунікації між членами військового співтовариства та зовнішнім середовищем у різних ситуаціях взаємодії.

У поезії ці риси відображаються через ритмічну організацію, риму, звукосполучення та метафоричні образи, які посилюють емоційне враження та передають атмосферу війни. Перекладач у такому випадку має не лише точно передати лексичний зміст, а й забезпечити збереження художньої виразності твору.

Специфіка військової діяльності полягає в тому, що вона здійснюється в умовах постійної небезпеки, де від точності, швидкості та коректності дій залежить життя військового колективу та успішне виконання бойових завдань. Відповідно, мова воєнного дискурсу характеризується стислістю, лаконічністю, високим рівнем ясності й точності, що мінімізує можливість двозначного тлумачення.

Різноманітність структур термінів є однією з ключових лексичних складнощів при перекладі, особливо у поетичних творах, де кожен термін має органічно вписуватися в ритмічну та стилістичну композицію вірша. Він

повинен враховувати не лише точність передачі значень, а й художню виразність, аби зберегти атмосферу та емоційний ефект оригіналу.

Виходячи з лексичної специфіки та функціональних особливостей воєнного дискурсу, перекладачі, які працюють із військовими текстами, змушені застосовувати комплексні лексико-граматичні та структурні трансформації.

Найбільш поширені типи перекладацьких трансформацій у воєнній поезії включають:

Лексичні трансформації такі як:

- **прийом конкретизації** – дозволяє перекладачеві точно відтворити значення терміна, адаптуючи його до ритму та музичності поетичного рядка.

Наприклад:

<i>Донбас! Донбас!</i>	<i>Donbass! Donbass!</i>
<i>шипить труба</i>	<i>flüstert der Schlot</i>
<i>сонцю на вушко</i>	<i>der Sonne ins Ohr</i> [2].

Конкретизація в наведених прикладах проявляється у уточненні загальних чи образних елементів: *труба* – *Schlot* конкретизує вид труби, а *шипить* → *flüstert* – характер звуку; *на вушко* – *ins Ohr* уточнює місце дії. Такий прийом робить переклад більш зрозумілим для цільової аудиторії, зберігаючи художню образність тексту.

- **прийом генералізації** – перекладач може передати загальне значення терміна або образу, спрощуючи вузькоспеціалізовані деталі для кращого сприйняття у поетичному контексті.

Наприклад:

<i>я вугілля подрібнюю</i>	<i>zermahle ich Kohle</i>
<i>наче ріжу картоплю</i>	<i>als ob ich Kartoffeln</i>
<i>або перемелюю м'ясо</i>	<i>stampfte oder Fleisch drehte</i>
<i>у блендері фабрики</i>	<i>durch die Wölfe der Fabrik</i> [2].

Прийом генералізації проявляється у тому, що вузькоспеціалізована воєнна й промислова лексика у *блендері фабрики* – *durch die Wölfe der Fabrik* трансформується у сферу звичних побутових дій, завдяки чому вона набуває

універсальності, стає доступною для сприйняття та наповнюється емоційною виразністю у поетичному тексті.

- **прийом модуляції** – зміна способу подачі думки або форми вираження, щоб передати той самий зміст у природнішій для мови перекладу формі.

Наприклад:

*насіння надії загубилося дорогою   die Hoffnungssamen aber sind
uns abhanden gekommen unterwegs [49].*

лексико-граматичні трансформації – зміни у словниковому складі та граматичних структурах перекладу, що забезпечують точну передачу значення термінів та водночас зберігають ритміко-стилістичні характеристики поетичного тексту.

Наприклад:

*першу ніч у безпечному місті – так ми кажемо про захід країни – ти
проводии на підлозі театру мов реквізит
die erste Nacht am sicheren Ort – so sagen wir zum Westen des Landes – verbringst du
auf dem Boden des Theaters, eine Requisite [8].*

У перекладі змінено порядок слів для природності німецькою *verbringst du auf dem Boden des Theaters* та передано образ *мов реквізит* як *eine Requisite*, зберігаючи значення і поетичну форму.

- **прийом компенсації** – використання альтернативного мовного засобу у перекладі для передачі важливої або емоційної деталі, яку неможливо відтворити дослівно, щоб зберегти загальний сенс і вплив оригіналу. Наприклад:
*стають на весь зріст в горлі руба і очі ховають
sind in der Kehle aufrecht stecken geblieben und wenden den Blick ab [49].*

- **Описовий переклад** – перекладач відтворює значення слів шляхом уточнення через опис, пояснення або використання образних засобів.

Наприклад:

і ще довге не стрижене з польщі волосся

*яке потріскує єврейськими гілками родоводу
коли крейда добра креслить на ньому хрест[8].*

Переклад:

*das seit Polen nicht mehr geschnittene Haar
das in den jüdischen Zweigen des Stammbaumes knistert
wenn reine Kreide ihn mit einem Kreuz markiert [8].*

Описовий переклад конкретизує значення слів через детальний опис або образні засоби, зберігаючи смисл, стилістичну цілісність і образність поезії.

Дослідження перекладацьких трансформацій у творах воєнної тематики, підтверджує, що переклад є складним багаторівневим процесом, який поєднує точність передачі змісту та збереження стилістичної, емоційної й культурної автентичності тексту. Воєнна поезія, насичена специфічною термінологією та експресивними мовними засобами, потребує застосування комплексних трансформацій для забезпечення адекватності сприйняття іншомовним читачем. Перекладач у цьому процесі виступає як активний суб'єкт, що застосовує лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації, включно з конкретизацією, генералізацією, модуляцією, компенсацією, описовим перекладом та перестановкою.

У випадку воєнної поезії трансформації дозволяють майже точно передавати військову термінологію та спеціалізовані лексичні одиниці, що забезпечує зрозумілість, оперативність і однозначність комунікації.

Отже, перекладацькі трансформації є ключовим засобом адаптації поетичного тексту для іншомовного читача, сприяючи збереженню його художньої цілісності, семантичної точності та культурно-лінгвістичних особливостей оригіналу, а також забезпечують ефективну міжмовну та міжкультурну комунікацію.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Узагальнюючи викладене у другому розділі, можна стверджувати, що перекладацькі трансформації є невід'ємним інструментом адекватного відтворення воєнної поезії іншою мовою. Вони забезпечують комплексне трактування семантики, стилістики та культурно-лінгвістичних особливостей оригінального тексту, що унеможлиблює зведення процесу перекладу лише до буквального перенесення лексичних одиниць.

Перекладацькі прийоми, такі як конкретизація, генералізація, модуляція, компенсація, описовий переклад і перестановка, сприяють збереженню змістової точності та стилістичної виразності, забезпечуючи ефективну міжмовну і міжкультурну комунікацію.

Отже, перекладацькі трансформації виступають ключовим механізмом адаптації поетичного тексту для іншомовного середовища, поєднуючи функції передачі інформації, відтворення художньої форми та інтеграції культурних особливостей оригіналу.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВОЄННОЇ ПОЕЗІЇ У НІМЕЦЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

У цьому розділі досліджується проблема перекладу української воєнної поезії німецькою мовою та рецепції цих творів у німецькомовному культурному просторі. Розглянуті аспекти воєнної тематики дають змогу простежити формування національної свідомості через художнє осмислення історичних подій. Подальший аналіз зосереджено на перекладі та інтерпретації українських творів, адже саме через переклади поширюється їхній культурний вплив.

У розділі аналіз зосереджено на творчості Галини Крук, Любові Якимчук та Остапа Сливинського як на прикладах відтворення воєнного досвіду в німецьких перекладах.

Особливу увагу приділено роботі перекладачів і перекладачок, які обирають індивідуальні стратегії відтворення художнього тексту. Так, відома перекладачка Клаудія Дате зазначає: «Не існує універсальних стратегій. Я приймаю рішення індивідуально, залежно від автора, твору, часу та передумов для розуміння німецькомовною аудиторією, для кожної окремої мовної одиниці» [16].

Аналіз німецьких перекладів української воєнної поезії дозволяє виявити семантико-стилістичні та лінгвокультурні трансформації, що зберігають художню форму та емоційний вплив оригіналу, демонструючи, яким чином переклад стає засобом міжкультурної комунікації.

3.1. Галина Крук – поезія емоційного роздуму

За словами перекладачки Клаудії Дате, поезія є важливою та складною формою осмислення світу, яка потребує глибокої концентрації, відкритості до нестандартних перспектив і вражень, а також багатої фантазії [68].

У творчості української поетеси, перекладачки та літературознавиці Галини Крук, авторки збірок *«Співіснування»* (2013), *«Доросла»* (2017) та *«Стається і не перестас»* (2024), помітно, як емоційний супровід війни змінюється залежно від перебігу воєнних подій. Особливо це проявляється у віршах, створених після повномасштабного вторгнення росії, які відзначаються прямою та мінімізацією поетичних прикрас, метафор й алюзій: «Така *«поезія емоційного факту»* легше піддається перекладу іншими мовами, оскільки її основна мета – передати емоційний стан і переживання» [51]. Її твори перекладені більш ніж двадцятьма мовами та здобули численні нагороди.

В одному з інтерв'ю Галина Крук відзначає, що: *«Поезія, яка писалася після повномасштабного вторгнення, доволі пряма і позбавлена художньої гри, алюзій, метафоричності чи інших поетичних прикрас. Це поезія емоційного факту. А тому вона легше перекладається іншими мовами, ніж довоєнні вірші»* [51].

У межах нашого дослідження, присвяченого аналізу перекладів поезії Галини Крук, Остапа Сливинського та Люби Якимчук, ми застосовуємо поділ трансформацій за рівнями перекладу (лексичним, граматичним, стилістичним тощо) [7, с. 191-194].

Галина Крук часто використовує короткі речення, паузи й еліipsis, що підкреслює емоційну напругу, фрагментарність мислення та внутрішній конфлікт. Вона застосовує метафори, символіку й ритмічні структури, щоб передати складність переживань та воєнну реальність. Наприклад, у вірші *«Момент істини»*, де звучить *минулого – нема. майбутнього – нема. / kein gestern. kein morgen* дві короткі фрази з тире створюють ефект відсутності часу як категорії, а розділові знаки підсилюють драматизм.

Одним із головних викликів перекладу поезії є балансування між формальною точністю та збереженням художньої функції тексту. Переклад вірша Галини Крук *«Жінка на ім'я Надія»* (перекладач: Беатрікс Керстен) демонструє ефективні приклади стилістичної трансформації, викликані

необхідністю адаптації ритму, синтаксису та стилістики цільової мови [7, с. 191-194].

Наприклад:

*чотири місяці поспіль йшли дощі
витоптуючи посіви збиваючи садовину
йшли як новобранці,
старанно поливали придорожні кущі,
затягували, як могли, свій похід на чужу війну [28].*

У перекладі порядковий та синтаксичний лад змінено на:

*Der Regen fiel vier Monate ohne Unterlass,
vernichtete die Saat, riss das Obst vom Baum,
bewässerte sorgfältig die Sträucher am Straßenrand, war zögerlich
wie Rekruten auf ihrem Marsch zu einem fremden Krieg [28].*

Інверсія порядку слів у перекладі підсилює образність і зберігає асоціативний зв'язок між дощем і діями новобранців, відтворюючи атмосферу оригіналу. Оригінальні символи війни та перемоги також піддаються стилістичній трансформації:

*a peremoга – їй все одно з ким
вона як курва вона
не належить нікому [28].*

що у перекладі трансформується в:

*aber dem Sieg ist es egal,
mit wem er's hält, er ist eine Schlampe
und gehört niemandem [28].*

Тут фокус зміщується від особистісної інтонації на більш абстрактне втілення перемоги, що дозволяє адаптувати образ для іншомовного читача, зберігаючи емоційний потенціал.

Варто підкреслити, що аналіз поетичного перекладу включає не лише зміст і образність, а й формальні аспекти, зокрема структуру рядків.

Зміни в цій структурі в перекладі свідчать про перекладацьку стратегію, що балансувала між точністю та збереженням емоційного й ритмічного потенціалу оригіналу [7, с. 191-194].

У наступному фрагменті лексична трансформація *начиняти розривні кулі*, *Sprenggeschosse füllen* зберігає основний сенс, а граматична адаптація забезпечує природність німецької.

<i>стільки дозрілої злості, що нею</i>	<i>so viel ausgereifte Bosheit, dass man</i>
<i>можна начиняти розривні кулі</i>	<i>ganze Sprenggeschosse füllen</i>
<i>і стріляти самими очима,</i>	<i>und mit den Augen schießen,</i>
<i>зносячи голову з пліч</i>	<i>den Kopf runterholen könnte [30].</i>

У наведеному вище уривку К. Дате використовує лексичну трансформацію. Хоча слово *füllen* звучить менш емоційно, воно передає головний зміст – накопичення руйнівної енергії. Крім того, застосовано граматичну трансформацію: дієприслівниковий зворот (*зносячи голову з пліч*) у німецькому перекладі перетворено на умовну конструкцію *den Kopf runterholen könnte*, яка відповідає граматичним нормам і стилістичним особливостям німецької мови.

Трансформації в перекладі не лише зберігають художню цінність оригіналу, а й пристосовують поетичний зміст до мовних та культурних особливостей іншої системи, що є ключовим для успішного поетичного перекладу [7, с. 191-194]. Так, у вірші, де авторка звертається до Європи зі словами: *діти наші виростуть злими, Європо, не йнятимуть віри*. Переклад К. Дате відображає цю думку посиленою метафорою: *Blindwütig wachsen unsere Kinder heran, Europa, de blindwütig (сліпа лють)*. Драматизм образу підсилений і викликає потужніший емоційний відгук. Яскравим прикладом стилістичної трансформації з помітним прагматичним ефектом є вірш «Стоїш із плакатиком по war», де перекладач коригує вираз, щоб посилити емоційний вплив на цільового читача. Уже в першому рядку оригіналу: «Стоїш із плакатиком «по war» як індульгенцією за те, чого уже не відвернути», К. Дате передає німецькою: *Da stehst du nun mit deinem no-war-Plakat wie mit einem Ablaszettel für das*

Unwiderrufliche. Український термін «індульгенція», що в національному контексті сприймається як метафора символічного виправдання або морального «викупу», у німецькому перекладі конкретизується через *Ablaszettel* — історично значущий образ, який відсилає до практики купівлі прощення гріхів у католицькій традиції, надаючи тексту точне семантичне навантаження.

Розглянуті переклади демонструють комплексне застосування перекладацьких трансформацій, які забезпечують не лише точне передавання змісту, а й відтворення поетичної інтонації, культурного контексту та риторичної напруги оригіналу. Тут інтерпретація виходить за межі простої кальки, стаючи повноцінною поетичною реакцією на текст, що зберігає його емоційну, ідеологічну та художню енергію у іншомовному середовищі.

Отже, перекладацькі трансформації виступають ключовим інструментом у процесі передачі поетичного тексту з однієї мови на іншу. Вони дозволяють зберегти не лише зміст, а й емоційне забарвлення, ритм, стилістичні особливості та культурні алюзії оригіналу. Головне завдання сучасного перекладача полягає у знаходженні балансу між точністю і емоційною виразністю тексту, уникаючи подвійного спотворення його сенсу.

У творчості Галини Крук текст постає як емоційно насичений потік, де центральне місце посідають образи зла, люті, безнадії та водночас надії. Перекладач виконує креативну функцію відтворення цих образів у межах іншої мовної системи, що потребує не буквального перенесення, а трансформації змісту з урахуванням семантичних і прагматичних особливостей. На прикладі поезії Галини Крук видно, що застосування лексичних, стилістичних та граматичних трансформацій дозволяє адаптувати текст до норм цільової мови та сприйняття аудиторії, зберігаючи при цьому глибину і силу художнього висловлювання. Такий комплексний підхід до перекладу сприяє не лише збереженню художньої цінності твору, а й розширенню його культурного контексту, що є важливим для міжкультурної комунікації та взаєморозуміння.

3.2. Люба Якимчук – жіночий голос, символізм і духовна оптика війни

Любов Якимчук є однією з видатних сучасних українських поетес, лауреаткою кількох національних премій. Народившись у родині шахтаря в Луганській області, вона була змушена залишити рідне місто після окупації у 2014 році та активно представляє інтереси переселенців і мешканців окупованих територій [40, с. 74]. Найвідомішою її збіркою є *«Абрикоси Донбасу»*, що відзначається прямою мовою й концентрацією воєнного досвіду. Авторка наголошує на мінімумі метафор і точності деталей, прагнучи передати травматичний досвід війни та життя в окупованих містах [69, с. 15]. Збірка отримала позитивні відгуки критиків і була перекладена, що сприяло міжнародному резонансу її поезії.

Сергій Жадан відзначає амбівалентність збірки, наголошуючи на поєднанні тепла і гіркоти, простоти мови та травматичної тематики війни [18, с. 57]. *«Абрикоси Донбасу»* увійшли до рейтингу «10 найкращих українських книг про АТО» за версією Forbes Україна та були видані англійською й українською у США видавництвом Lost Horse Press у 2021 році [75].

Вірші Л. Якимчук перекладені дев'ятнадцятьма мовами. Завдяки цьому поетеса взяла участь у 64-й церемонії вручення премії Греммі 2022 у Лас-Вегасі, де декламувала англійською свій вірш *«Молитва»*, підкресливши важливість повернення уваги світу до України та вдячність усім, хто підтримував і перекладав її творчість [68].

Формальна складність поезії Л. Якимчук ускладнює переклад, оскільки необхідно зберегти і специфічну структуру, і глибокий зміст оригіналу. Творчість поетеси вирізняється експресіоністськими рисами: передачею особистих переживань через грандіозні й фантастичні образи, трагізмом, домінуванням мотивів смерті, війни та самотності, символізмом, ірраціональністю та інтересом до містичних переживань і внутрішнього світу людини, контрастом світла й тіні [26, с. 38].

У німецькомовному літературному просторі важливу роль у рецепції творчості Любові Якимчук відіграє перекладацька діяльність Беатрікс Керстен, яка поєднує фахову компетенцію з культурно-посередницькою функцією, забезпечуючи адекватне відтворення поетичного дискурсу української авторки. Діяльність перекладача дозволяє перейти від загальної рецепції поезії Якимчук до конкретних стратегій трансформації образів і символів в іншому мовному та культурному контексті.

У першій частині *Die Aprikosen des Donbass* ключове місце займає вірш *Вугілля обличчя Kohlengesicht*, де через образ батька-шахтаря відображено символіку праці та долі Донбасу. Заголовок німецького перекладу буквально відтворює українську назву, звучачи при цьому природно та компактно, задаючи тон для семантичного й культурного аналізу тексту.

Наприклад:

<i>його обличчя, як вугілля –,</i>	<i>Kohle ist sein Gesicht</i>
<i>із відтиском</i>	<i>mit Abdrücken</i>
<i>польового хвоща допотопного,</i>	<i>urzeitlicher Schachtelhalme</i>
<i>роками розтоптане</i>	<i>Unter der Last der Jahre [1].</i>

Уривок демонструє лексичну заміну та метафоричне розгортання: українське *розтоптане* передано німецьким *Unter der Last der Jahre* (*нід тягарем років*), що пом'якшує фізичний аспект руйнації, але підкреслює плин часу. Переклад зміщує семантичний фокус від конкретного насильницького образу до метафорично узагальненого, зберігаючи емоційне навантаження оригіналу.

Особливо цікавим є переклад символу терикону:

<i>а десь там високо</i>	<i>Und irgendwo oben</i>
<i>стоїть терикон</i>	<i>liegt der Abraum</i>
<i>гарчить терикон</i>	<i>grollt der Abraum</i>
<i>як дракон</i>	<i>wie ein Greif, wie eine Sphinx [1].</i>

Культурна адаптація: яскраво виражена замість калькування *терикон* вжите німецьке слово *Abraum* (відвал, породи), зрозуміле носіям німецької мови.

Додаткові порівняння *wie ein Greif, wie eine Sphinx/ як грифон, як сфінкс* створюють новий міфологічний вимір, розширюючи уявлення про силу й небезпеку.

Німецький переклад поєднує буквальну точність із інтерпретаційними зсувами: зберігається емоційна насиченість і ритм, адаптуючись до німецького культурного контексту. Втрачається частина локальної символіки (терикон), але з'являється новий пласт через алюзії на міфологію та особисті спогади.

У другій частині збірки *Die Aprikosen des Donbass* важливий вірш *Haldenbrüste (Терикони грудей)*, що поєднує мотиви шахтарської праці, жінки та стихій природи. Німецький заголовок передає локальний аспект Донбасу. Назва містить слово *Brüste* груди, яке додає тексту тілесного виміру, адже це частина жіночого тіла. Воно водночас натякає на материнство, бо груди асоціюються з турботою та вигодовуванням.

У тексті простежується антропоморфізація шахт і фабрик (виробничі процеси подаються як тілесні й ритуалізовані дії людини): робота з вугіллям стає тілесним і ритуалізованим процесом.

<i>і я мию вугілля,</i>	<i>So wasche ich Kohle</i>
<i>ніби мила би коси,</i>	<i>als ob ich das Haar mir wüsche</i>
<i>я вугілля подрібнюю,</i>	<i>zermahle ich Kohle</i>
<i>наче ріжу картоплю,</i>	<i>als ob ich Kartoffeln stampfte</i>
<i>або перемелюю м'ясо,</i>	<i>oder Fleisch drehte</i>
<i>у блендері фабрики</i>	<i>durch die Wölfe der Fabrik [2].</i>

Попри відсутність прямої воєнної лексики, вірш прочитується в контексті війни на Донбасі. Сучасний читач неминуче накладає воєнні асоціації на зображений індустріальний ландшафт: шахти, фабрики й терикони стають не лише маркерами регіону, а й символами території, де відбувалися бойові дії. У цьому світлі опис праці – *мию вугілля, подрібнюю, перемелюю* – набуває подвійної семантики: побутові дії зчитуються як метафоричне відлуння механіки руйнування, характерної для війни. Фабричні *вовки* можуть інтерпретуватися як алегорія безжальної воєнної машини, яка *перемелює* людські тіла та долі. Таким чином,

текст не містить прямої воєнної лексики, але на рівні образів і дій формує прихований зв'язок із досвідом війни, властивим Донбасу.

Вірш відтворює фізичну напругу праці та її тілесний ефект на жінку-працівницю. Метафоричне порівняння *переносить* побутовий досвід у символічну площину: *дії з вугіллям прирівнюються до миття волосся, подрібнення картоплі чи обробки м'яса, що зберігає відчуття тяжкої роботи, але в образно-естетичній формі*. Символіка териконів і підземного світу зберігається й тут:

<i>якщо залізти на терикон,</i>	<i>Steig mal auf eine der Halden</i>
<i>і провалитись йому під ковдру,</i>	<i>brich durch die Haut</i>
<i>точніше – в пряму кишку,</i>	<i>ihr direkt in Kot und Gedärm</i>
<i>а перед тим,</i>	<i>Und sieh davor</i>
<i>побачити цвіт абрикос</i>	<i>dann die Aprikosen in Blüte [2].</i>

Німецький переклад успішно поєднує буквальність та інтерпретаційні зсуви. Лексичні трансформації, метафоричні порівняння та алюзії на тілесність і материнство дозволяють зберегти ритм, емоційну насиченість і поетичну структуру оригіналу, одночасно адаптуючи текст до культурного та мовного контексту німецького читача.

Поезія Л. Якимчук «*Die Aprikosen im Helm*» («*Абрикоси у касках*») в перекладі демонструє високий рівень поетичної та семантичної адаптації оригінального тексту, зберігаючи ключові символи та емоційний заряд твору. Центральним образом є метафора абрикосів, що асоціюються з життям загиблих молодих шахтарів, чия трагедія в поезії відображається через поєднання природних та культурних символів:

<i>відцвіли абрикоси Донбасу</i>	<i>Es blühten die Aprikosen auf im Donbass</i>
<i>відтінками неба усіма,</i>	<i>in allen Tönen des Himmels</i>
<i>абрикоси вдягнули каски,</i>	<i>Die Aprikosen setzten sich Helme auf</i>
<i>минула весна</i>	<i>im letzten Frühjahr war das [3].</i>

Образ абрикосів у касках виконує функцію концентрації колективної пам'яті, транслуючи трагізм конкретної історичної події та її соціокультурний

контекст. Хоча уривки описують промислову трагедію, локальний контекст Донбасу та символічні образи загиблих («абрикоси у касках», числові підрахунки) дозволяють сприймати війну як наступний етап цієї трагедії, де індустріальний ландшафт виступає метафорою руйнування, а тілесні й ритуалізовані дії працівників – символом колективних людських втрат.

Повторення числової характеристики загиблих:

їх було двадцять,

усі молодці,

до тридцяти

підкреслює точність і документальність оповіді, а також створює ритмічний та емоційний ефект, що підсилює трагізм. Метафора *wie Aprikosenbäume die man ausreißt samt Wurzeln* відтворює у німецькому перекладі насильницький характер смерті, передаючи її руйнівний вплив не лише на фізичне життя, а й на символічний вимір людської долі.

Образ батька та його метафорична трансформація відображає індивідуальний досвід та колективну пам'ять.

мій тато тоді вугіллям застиг,

а вони піднімалися вище і вище,

у гумових чоботях,

і з фляжками без води,

із тілами як фляжка,

піднімалися до ангелів

туди

і тепер бабусі онукам

розказують казку

про абрикоси

у касках

Mein Vater gerann damals zu Kohle

und sie fahren auf, höher und höher

In Gummistiefeln

die Feldflaschen leer

wie die Flaschen die Leiber

führen sie zu den Engeln auf...

Und jetzt erzählen die Großmütter

ihren Enkeln das Märchen

von den Aprikosen

im Helm [3].

Німецький варіант четвертої частини циклу Люби Якимчук «Абрикоси Донбасу» /«Казка моєї бабусі» (Großmutter's Märchen) зберігає ключові символи

– шахту, воду, абрикоси та тілесність – й адаптує їх до німецького культурного контексту. Мотиви занурення у шахту:

*він занурився в неї – три,
і повні руки вуглин,
потягнули на дно
підземного моря*

*Er versank in ihr – drei
und seine Hände voll Kohle
zogen ihn auf den Boden
des Meers im Innern der Erde*[4].

*абрикоси одягнули
жовтогарячі каски
і тепер, коли їси абрикоси
всередині – вуглина*

*Die Aprikosen setzten sich
gelbrote Helme auf
Und wenn du jetzt Aprikosen isst
ist Kohle drin* [4].

Німецький переклад поєднує точність, ритм та культурну адаптацію, зберігаючи образність і символіку, що демонструє майстерність перекладачки.

Отже, переклади поезії Любові Якимчук відображають складність передачі символіки, експресії та соціально-історичного контексту Донбасу. Німецькі версії Беатрікс Керстен насичені буквальною і культурною адаптацією, зберігаючи ключові образи, ритм і емоційний потенціал оригіналу. Використані стратегії перекладу забезпечують адекватну рецесію воєнної поезії в іншомовному культурному просторі та підтверджують роль перекладача як посередника між національним і міжнародним контекстом.

3.3. Остап Сливинський – вербалізація мови травми війни у книзі «Словник війни»

Після початку повномасштабного вторгнення росії Остап Сливинський регулярно відвідував Львівський залізничний вокзал, допомагаючи переселенцям, що зазнали травматичного досвіду. У цих умовах виникла ідея «Словника війни» – проекту для документування особистих свідчень учасників та очевидців. За словами автора, на вокзалі люди починали розповідати самі або

після легкого спонукання і тоді виривався потік, який майже неможливо було зупинити [72]. Як зазначила Танія Дюкерс, німецька літературознавиця, що кожен запис *«Словника війни»* – фрагмент усного монологу, зафіксованого Сливинським, без художньої вигадки, деякі уривки перекладені з російської або стилістично відредаговані для ясності [72].

Під час війни в Україні О. Сливинський зберігає автентичність індивідуального досвіду та колективної пам'яті: *«Словник війни»* складається з фрагментів усних монологів, що виникають спонтанно або у відповідь на ненав'язливі запитання, провокуючи неконтрольований потік травматичних спогадів [61]. Значна частина оповідей записана співавторами – учасниками та свідками подій. Вони формують колективну наративну структуру, що документує переживання війни та її вплив на свідомість українців [61].

Короткі тексти-монологи *«Словника війни»* без художньої гри занурюють в архівацію українського опору та колективної пам'яті. Короткі монологи, задокументовані Сливинським, *«(…) вже ніколи більше не будуть розказані так, як це сталося вперше, у ті перші години буквально після того, як люди прибули з різних міст, коли вони вирвалися з-під обстрілів чи окупації»* [61].

Сучасний воєнний дискурс фіксує численні переклади *«Словника війни»*, зокрема німецькою мовою, що свідчить про усвідомлення міжнародною спільнотою загроз і викликів, пов'язаних із політикою геноциду та нищенням національних культур. Водночас спостерігається відсутність детальних літературознавчих, мовознавчих чи міждисциплінарних досліджень, обмеження рецепції до коментарів авторів, перекладачів та окремих публіцистичних матеріалів.

«Словник війни» Остапа Сливинського, перекладений австрійською перекладачкою Марією Вайсенбек, є унікальним прикладом соціолітературного документування сучасного українського досвіду повномасштабної війни. Його цінність полягає не лише у фіксації усних свідчень переселенців та очевидців подій, а й у відтворенні семантичних та емоційних трансформацій повсякденних слів у воєнному контексті. Німецький переклад зберігають автентичність

переживань, водночас адаптуючи їх до іншомовного культурного середовища, що дозволяє міжнародному читачеві отримати повноцінне уявлення про психоемоційний стан українців під час війни.

ВЕСІЛЛЯ (Віолетта, Маріуполь)

Двадцять другого лютого у брата було весілля. Ми так раділи, що чутки про війну не підтвердилися. А потім, вже десь через тиждень чи півтора, брат із дружиною вирішили тікати з Маріуполя. Зібрали валізу й рушили по трасі, щоб виходити з міста. Я їм написала на картонці „Запоріжжя“, щоб вони спробували спіймати попутне авто. Так вони й вирушили у свій „медовий місяць“, у свою першу „весільну подорож“ [60].

HOCHZEIT (Violetta, Mariupol)

Am 22. Februar feierte mein Bruder Hochzeit. Wir freuten uns so, dass die Gerüchte über den Krieg sich nicht bewahrheitet hatten (Laut Informationen der US-Geheimdienste wollte Putin die Ukraine am 16. Februar angreifen, Anm. d. Ü.). Und dann eine Woche oder anderthalb Wochen später beschlossen mein Bruder und seine Frau aus Mariupol zu fliehen. Sie packten einen Koffer und gingen die Schnellstraße entlang, um aus der Stadt herauszukommen. Ich schrieb für sie auf einen Karton „Saporischschja“, vielleicht würde ein Auto sie mitnehmen. So brachen sie zu ihrer „Hochzeitsreise“ auf, zu ihrer ersten Reise als Ehepaar [74, с. 45].

У перекладі уривку виявляється низка перекладацьких трансформацій. Лексична конкретизація *einen Koffer* замість *зібрали валізу* робить образ точнішим, а нейтралізація *Gerüchte über den Krieg* знижує емоційність вислову. Топонім Запоріжжя передано як *Saporischschja* відповідно до німецької традиції. Застосовано компенсацію через додану примітку, що розширює контекст, але віддаляє текст від особистого голосу мовця.

Стилістична трансформація проявляється в раціоналізованих і розлогіших німецьких реченнях. Сукупність цих прийомів забезпечує функціональну адекватність перекладу, хоча частково нівелює емоційно-іронічне звучання оригіналу.

ГРІМ (Катерина, Київ)

«– Коли все почалося, у нас з’явилася нова гра, – каже жінка з Харкова, гойдаючи на гойдалці трирічну доню.

– Яка?

– Коли чуєш грім – біжи у підвал. Меншій подобається. А старший не розуміє, чому раніше ми від грому не ховалися» [60].

DONNER (Kateryna, Kyiv)

Als alles anfing, dachten wir uns ein neues Spiel aus“, sagt eine Frau aus Charkiw, während sie ihre dreijährige Tochter auf der Schaukel anschubst.

Welches?

Wenn du einen Donner hörst, lauf in den Keller. Der Kleinen gefällt es. Aber der Große versteht nicht, wieso wir uns früher nicht vor dem Donner versteckt haben

[74, с. 23]

У перекладі уривку застосовано кілька перекладацьких трансформацій, що забезпечують передачу семантики й емоцій оригіналу. Лексична конкретизація *ein neues Spiel* замість *нову гру* зберігає зміст і робить вислів природним для німецької мови. Стилiстична адаптація *auf der Schaukel anschubst* замість буквального *гойдаючи* створює живіший і природніший образ взаємодії матері з дитиною в німецькому культурному контексті. Третім важливим моментом є лексична заміна, яка забезпечує адекватність перекладу культурно специфічних елементів. Так, слово *грім* передано як *Donner*, що коректно передає фізичне явище й водночас зберігає його символічне навантаження в контексті війни та дитячої гри. Водночас, перекладач застосував культурну адаптацію, уточнивши відмінювання у формі *die Kleine* та *der Große*, що робить текст зрозумілим і природним для німецькомовного читача, при цьому зберігаючи контраст між сприйняттям маленької та старшої дитини.

Завдяки використанню цих трансформацій переклад зберігає інтимний і драматичний характер уривку, передає психологічну реалістичність сценки, а також демонструє майстерність перекладача у передачі нюансів українського тексту. Проте деякі тонкі відтінки оригіналу, зокрема іронічне протиставлення

природного явища (грому) та воєнного контексту, у перекладі втрачаються, що свідчить про неминучі обмеження у передачі культурно та емоційно насичених символів між мовами.

ТИША (Уляна, Львів)

Театр ляльок став для переселенців прихистком. Ми поклали матраци на сценах, у залах, у фойє. В перші дні було багато людей з дітьми й тваринами. Дві доби вони мовчки лежали на матрацах. Я ніколи не бачила такої кількості мовчазних дітей і тварин в одному приміщенні. Потім почали пожвавлюватися. Але ту тишу я не забуду. Вона була страшною[60].

STILLE (Uljana, Lwiw)

Das Puppentheater war zu einer Unterkunft für Geflüchtete umfunktioniert worden. Wir hatten überall Matratzen aufgelegt: auf den Bühnen, in den Sälen, im Foyer. In den ersten Tagen kamen viele Leute mit Kindern und Haustieren. Zwei Tage lagen sie ohne zu reden auf den Matratzen. Ich habe noch nie so viele stille Kinder und Tiere in einem Haus gesehen. Mit der Zeit wurden sie lebhafter. Aber diese Stille werde ich nie vergessen. Sie war zum Fürchten [74, с. 93].

Уривок ілюструє високу точність передачі емоційної атмосфери та сценічної конкретики. Українське *Театр ляльок став для переселенців прихистком* передано німецькою як *Das Puppentheater war zu einer Unterkunft für Geflüchtete umfunktioniert worden*, зберігаючи смислову насиченість і функціональне навантаження тексту.

Переклад демонструє синтаксичні трансформації для природності німецької: *В перші дні було багато людей з дітьми й тваринами – In den ersten Tagen kamen viele Leute mit Kindern und Haustieren*. Додано лексичну конвенцію, яка передає відчуття тривалого мовчання: «дві доби вони мовчки лежали» – *Zwei Tage lagen sie ohne zu reden auf den Matratzen*.

Особлива увага перекладача приділена емоційній насиченості останніх рядків: «ту тишу я не забуду. Вона була страшною» – *Aber diese Stille werde ich nie vergessen. Sie war zum Fürchten*, де використано мовні засоби для підкреслення тривожної атмосфери. Застосовані трансформації успішно

зберігають ритм, образність і психологічну напругу, демонструючи майстерність перекладача у відтворенні контексту війни та переживань біженців.

Переклад точно передає власні імена та топонім *Uljana, Lwiw*, зберігаючи конкретику свідчення. Лексичні засоби *stille Kinder und Tiere, Foyer, auf den Bühnen* дозволяють відтворити атмосферу мовчазної напруги, що символізує колективну травму. Німецький текст зберігає емоційний та символічний заряд, притаманний оригіналу, що важливо для лінгвокультурологічного аналізу.

Підсумовуючи можна зробити висновок, що рецепція «Словника війни» в українському та інших культурних середовищах дозволяє осмислити, хто і що здатні стати основою для відбудови держави, що бореться за право на існування та свободу вибору. Часова перспектива додає об'єктивності у сприйнятті подій, проте іноді розмиває гостроту сприйняття, необхідну для критичного розуміння нових сенсотворчих процесів. Пережитий українцями досвід набуває міжнародного значення, адже він формує нові наративи, які переосмислюють історично сформовані уявлення про націю та культуру, і сприяє відновленню слова та вираження в контексті колективної пам'яті.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

Розділ показує, що сучасна українська поезія та літературна практика воєнного часу є потужним засобом вираження національної травми, опору та колективної пам'яті. Особлива увага приділена лінгвокультурологічному аспекту функціонування воєнної лексики, яка в художньому контексті набуває символічного, стилістичного та культурного значення.

Аналіз перекладів воєнної поезії на німецьку мову свідчить, що для збереження художнього та емоційного потенціалу текстів необхідне застосування комплексних лексичних, граматичних, стилістичних та семантичних трансформацій. На прикладі творчості Остапа Сливинського та Любові Якимчук видно, що переклад воєнної поезії та нефікційних текстів «Словника війни» передбачає не лише точне відтворення змісту, а й адаптацію ритму, символіки, культурних алюзій та емоційного впливу на читача.

Воєнна лексика виконує подвійне призначення: у професійному військовому спілкуванні вона забезпечує точність і нейтральність, а в художньому та поетичному дискурсі набуває емоційно-експресивного та символічного забарвлення. Формування таких лексичних одиниць під впливом історичних, політичних та соціокультурних чинників демонструє процес детермінологізації, коли терміни виходять за межі професійного вжитку й стають засобом художньої та комунікативної виразності.

Порівняльний аналіз німецьких перекладів воєнної поезії Галини Крук, Любові Якимчук та нефікційних текстів Остапа Сливинського свідчить про різноманітність перекладацьких стратегій, що обираються залежно від специфіки тексту та художньо-емоційного навантаження. Так, у поезії Галини Крук, яка вирізняється прямоотою та емоційною конкретикою, перекладачі застосовують відносно буквальні трансформації, використовуючи інверсії та стилістичні адаптації для збереження ритму та емоційного ефекту. Поезія Любові Якимчук, насичена символікою, міфологічними алюзіями та тілесними образами, потребує балансу між буквальним відтворенням і культурною

адаптацією, застосування метафоричних уточнень і лексичних трансформацій для збереження образності та семантичної глибини. У нефікційних текстах Остапа Сливинського «Словник війни» переклад спрямований на функціональну адекватність і відтворення емоційного стану мовців, із застосуванням лексичної конкретизації, стилістичних змін і компенсації культурно-специфічних елементів. Незважаючи на жанрові та стилістичні відмінності, у всіх випадках переклад передбачає комплексне використання лексичних, граматичних, стилістичних та семантичних трансформацій, що забезпечує збереження художньої функції тексту, культурної автентичності та міжкультурного комунікативного ефекту.

Таким чином, воєнна поезія та сучасна література виступають художнім, соціокультурним і комунікативним феноменом, а переклад – ключовим інструментом її поширення, що забезпечує збереження емоційності, художньої форми та культурної автентичності. Розділ підтверджує, що дослідження перекладів воєнної поезії є перспективним напрямом у літературознавстві та перекладознавстві, сприяючи глибшому розумінню міжкультурної комунікації та трансформації поетичного досвіду у міжнародному контексті.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження здійснено цілісний аналіз української воєнної поезії в німецькому перекладі як складного воєнного, лінгвокультурного та перекладознавчого феномену, що репрезентує сучасний травматичний досвід українського суспільства у просторі іншомовної культури.

Встановлено, що українська воєнна поезія періоду повномасштабної війни постає не лише літературною реакцією на екстремальні історичні обставини, а й специфічною формою колективної когніції, спрямованої на художнє осмислення національної травми, екзистенційної загрози та досвіду спротиву. Тексти Г. Крук, Л. Якимчук, О. Сливинського формують особливий тип воєнного поетичного дискурсу, у якому поєднуються елементи документальності, символізму та інтенсивної метафоризації.

Доведено, що воєнна лексика у структурі аналізованих поетичних творів виконує поліфункціональну роль. Вона виступає не лише засобом номінації воєнних реалій, але й семіотичним маркером культурної травми, носієм національної пам'яті та інструментом смислотворення. У процесі художньої актуалізації воєнні терміни та лексеми зазнають процесу детермінологізації, набуваючи символічного, експресивного та асоціативного потенціалу.

Лінгвокультурологічний аналіз засвідчив, що воєнна лексика в сучасній українській поезії функціонує як елемент новітнього культурного коду, в якому відображено зміни в національній картині світу, трансформацію колективної ідентичності та формування нових ціннісно-сміслових домінант, зумовлених травматикою війни.

У процесі вивчення німецьких перекладних версій встановлено, що переклад української воєнної поезії є складним міжкультурним та інтерпретаційним актом, у якому відбувається взаємодія двох лінгвокультурних систем із притаманними їм семантичними, прагматичними та стилістичними параметрами. Переклад у цьому контексті постає не як механічне відтворення, а як процес когнітивно-дискурсивної реконструкції художнього смислу.

Аналіз перекладацьких стратегій та прийомів виявив системну реалізацію комплексу перекладацьких трансформацій, зокрема:

- лексичних;
- граматичних;
- лексико-граматичних

Їх застосування обумовлене не лише структурними відмінностями української та німецької мов, а й необхідністю збереження художньої інтенції автора, емоційно-аксіологічного потенціалу тексту та культурно зумовлених смислових імплікацій.

Встановлено, що перекладачі (зокрема К. Дате, Б. Керстен, Ульріке Альмут Сандінг, Марія Вассенбьок) реалізують модель перекладу, зорієнтовану на відтворення функціонально-прагматичного ефекту оригіналу, а не його формальної структури, чим забезпечується збереження поетичної інтонації, емоційної насиченості та світоглядного виміру українських творів у німецькому культурному середовищі.

Таким чином, українська воєнна поезія в німецькомовному перекладі постає як важливий елемент сучасного міжкультурного діалогу, що сприяє трансляції досвіду війни, формуванню емпатійного простору та переосмисленню європейського культурного континууму в умовах воєнної реальності. Здійснене дослідження поглиблює теоретичні уявлення про поетику воєнного дискурсу, механізми перекладу художніх текстів із високим емоційно-травматичним навантаженням та роль воєнної лексики у формуванні сучасного культурного наративу.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розширенні корпусу досліджуваного матеріалу, залученні інших мов перекладу, а також у вивченні рецепції української воєнної поезії. Таке зіставлення дозволить простежити зміни смислових акцентів і виявити, які елементи української воєнної поезії залишаються універсально зрозумілими, а які формуються під впливом конкретного культурного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Абрикоси Донбасу. 1-ша частина «Вугілля обличчя»* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/abrikosi-donbasu-1-sha-chastina-vugillya-oblichchya-17862> (дата звернення: 20.09.2025).
2. *Абрикоси Донбасу. 2-га частина «Терикони грудей»* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/abrikosi-donbasu-2-ga-chastina-terikoni-grudej-17863> (дата звернення: 20.09.2025).
3. *Абрикоси Донбасу (3-тя частина) / «Абрикоси у касках»* [Електронний ресурс] // Lyrikline.org. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/uebersetzungen/details/25395/17864> (дата звернення: 20.09.2025).
4. *Абрикоси Донбасу. 4-та частина «Казка моєї бабусі»* // [Електронний ресурс] lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/abrikosi-donbasu-4-ta-chastina> (дата звернення: 20.09.2025).
5. Андерсон І. В., Івасишина Т. А. *Військова лексика: класифікація, прагматика, переклад* (на матеріалі української та польської мов) // Перспективи та інновації науки. 2023. – № 10(16). – С. 38–46. – DOI: 10.52058/2786-6165-2023-10(16)-38-46.
6. Балабін А. *Еволюція військової лексики в українській мові* // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2018. – Вип. 70. – С. 68–72.
7. Бєлих О., Власюк В. *Особливості перекладу військової поезії Галини Крук німецькою мовою* // Актуальні питання гуманітарних наук. – Дрогобич, 2025. – Вип. 90, т. 1. – С. 191–194.
8. *[біженці. театр]* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/bizhenci-teatr-16709> (дата звернення: 20.09.2025).
9. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. *Термінологія та переклад : навч. посіб.* Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.

10. Бондаренко Т. Б., Поліщук О. С., Алиєва А. Д. *Військова лексика як різновид спеціальної лексики в англійських та українських ЗМІ // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 1, вип. 23. – С. 299–303.*
11. Василенко Д. В. *Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : Вид-во ГДППМ, 2009. 220 с*
12. *Він каже: все буде добре* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/vin-kazhe-vse-bude-dobre-17861> (дата звернення: 20.09.2025).
13. Власюк В. *Мова як інструмент репрезентації травми у «Словнику війни» / Wörter im Krieg Ostana Сливинського. – Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. – Запоріжжя: Національний університет «Запорізька політехніка», 2025. – С. 234–236.*
14. Гудманян А., Баклан І. *Практичний курс перекладу: підручник для здобувачів ступеня бакалавра спец. «Філологія», спеціалізація «Германські мови та літератури». Київ: КПІ ім. І. Сікорського, 2022. 180 с.*
15. *Гриби Донбасу* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/uebersetzungen/details/15968/5757> (дата звернення: 20.09.2025).
16. Дате К. *Лист / Інтерв'ю про переклад української воєнної поезії. 2025. (приватне джерело)*
17. Дергач Д. В., Сизонов Д. Ю., Шевченко Л. І. *Медіалінгвістика: словник термінів і понять. Київ : Київський університет, 2013. 239 с. — ISBN 978-966-439-636-0. irbis-nbuv.gov.ua*
18. Жадан С. *Рецензія на книгу «Абрикоси Донбасу» // ЛітАкцент. – 2016. – Режим доступу: <https://litakcent.com> (дата звернення: 19.09.2025).*
19. Журавель Т., Хайдарі Н. *Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. – № 19, т. 2. – С. 148–150.*

20. Залізник А. *Динаміка словникового складу та семантика*. Київ : Наукова думка, 2011.
21. *Запах сирени* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/zapah-sireni-17867> (дата звернення: 20.09.2025).
22. Карабан В. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
23. Кияк Т. Р. *Вузькогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів* / Т. Р. Кияк // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – 2008. – С. 3–5. – (“Проблеми української термінології”; №620).
24. Кияк Т. Р. *Фахові мови як новий напрям лінгвістичного дослідження* / Т. Р. Кияк // Іноземна філологія. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка. – 2009. – Вип. 121. – С. 138–142.
25. Кияк Т. Р., Науменко А.М, Огуй О. Д. Перекладознавство (німецькоукраїнський напрям): підручник для студентів вищ. навч. закл. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2014. – 72-73 с.
26. Кицан О. *Особливості експресіонізму в сучасній українській воєнній поезії* // *New Philology*. 2020. – № 90. – С. 37–41.
27. Коптілов В. В. *Актуальні питання українського художнього перекладу*. Київ : Видавництво при Київському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1982. 162 с.
28. Крук Г. «Жінка на ім'я Надія» [Електронний ресурс]. – Lyrikline.org, 2022. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/zhinka-na-imya-nadiya-16318> (дата звернення: 20.08.2025).
29. Крук Г. «Момент істини» [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/fr/poemes/moment-istini-16316> (дата звернення: 20.08.2025).

30. Крук Г. «Стільки дозрілої злості» [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/uebersetzungen/details/22933/16317> (дата звернення: 20.08.2025).
31. Крук Г. «Стоїш із плакатиком по war» [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/stoyish-iz-plakatikom-no-war-16314> (дата звернення: 20.08.2025).
32. Крук Г. «Усі ми, Європо!» [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/usi-mi-yevropo-16319> (дата звернення: 20.08.2025).
33. Кусько К. Поетичний дискурс у сучасній лінгвістиці. – Наукові записки. – 2007. – Вип. 59. – С. 57–63.
34. Лелет І. О. Емоційність VS емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. Одеса, 2021. – Т. 1, № 49. – С. 106–110.
35. Лемешко О. О. Структурні характеристики англомовних військових термінів // *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. – Вип. 27, т. 3. – С. 55–59.
36. Лисиченко Л. А. *Лексико-семантична система української мови* / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 1997. – 131 с.
37. Литовченко І. *Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд)* : монографія / І. Литовченко ; за ред. проф. Ж. В. Колоїз. — Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. — 206 с.
38. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: філологічна*. Острог, 2017. – Вип. 66. – С. 65–67.
39. Мазурик Д. *Українська мова для іноземців. Крок за кроком*. Харків : Фоліо, 2017. – 34 с.
40. Максимчук О., Росочинський М. Переклади поезії Любові Якимчук [Електронний ресурс]// Chicago Review of Books. – 2022. – Режим доступу: <https://chireviewofbooks.com> (дата звернення: 19.09.2025).
41. Максимов А. *Генералізація у перекладі* // *Перекладознавство*. 2006. – С. 189.

42. Маріна О. *Контрастивні тропи й фігури в американській поезії модернізму: лінгвокогнітивний аспект*: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Київський національний лінгвістичний ун-т. – Київ, 2004. – 21 с.
43. Матузкова О., Страшенко В. *Перекладацькі трансформації у сучасному міжмовному та міжкультурному контексті* // Записки з романо-германської філології. – 2024. – Вип. 2 (53). – С. 111–301.
44. Мачулін Л. *Національні архетипи як модус поезії спротиву в російсько-українській війні* // *Культура України*. 2022. – Вип. 77. – С. 19–27. – DOI: 10.31516/2410-5325.077.02
45. Михайленко І. *Кібернетична війна та сучасна лексика*. – Київ, 2018. – 12 с.
46. Мурашко Л. В. *Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади)* : дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. В. Мурашко ; НАН України, Ін-т укр. мови. – Київ, 1997. – 175 с.
47. Мурашко П. *Дериваційні процеси у військовій термінології*. – Харків, 2015. – 153 с.
48. *Ніж* [Електронний ресурс] // *lyrikline*. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/nizh-17866> (дата звернення: 20.09.2025).
49. *[перекочує в роті каміння застигле море людей]* [Електронний ресурс] // *lyrikline*. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/perekochuye-v-roti-kaminnya-zastigle-more-lyudej-16707> (дата звернення: 20.09.2025).
50. Погонєць В. В. *Поповнення військової лексики та фразеології англійської мови: лінгвальний та соціолінгвальний параметри* : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2019. 224 с.
51. Поезія емоційного факту. Інтерв'ю з поеткою та волонтеркою Галиною Крук [Електронний ресурс] // *Суспільне. Культура*. – 2023. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/413172-poezia-emocijnogo-faktu-intervu-z-poetkou-ta-volonterkou-galinou-kruk> (дата звернення: 20.08.2025).
52. Пухонська О. *Літературна рефлексія війни: від афективної до раціональної* // *Slavia Orientalis*. – 2023. – Т. LXXII, №4. – С. 799–814.

53. Поліщук О. С., Бондаренко Т. Б., Алиєва, А. Д. *Військова лексика як різновид спеціальної лексики в англійських та українських ЗМІ* // Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 1, вип. 23. – С. 299–303.
54. *Проникаючі рушниці* [Електронний ресурс] // lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/pronikayuchi-rushnici-5833> (дата звернення: 20.09.2025).
55. Радіо Свобода. «Через літературу постає образ суспільства». Клаудія Дате про переклад української поезії і прози на німецьку [Електронний ресурс] // Веб-сайт. – 2021. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainskii-institut-pereklad-date-drahoman-prize/31231729.html> (дата звернення: 20.08.2025).
56. Рецкер Я. *Теорія перекладу: навчальний посібник*. – Київ: Вища школа, 1974. – С. 64–66.
57. Селіванова О. *Світ свідомості в мові*. – Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. – 488 с.
58. Семків Р. *Хейтспіч, суржик та мовна толерантність. Про мову війни* [Електронний ресурс] // *Суспільне. Культура*. – 06.03.2023. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/405251-hejtspic-surzik-ta-movnatolerantnist-literaturoznavec-rostislav-semkiv-pro-movu-vijni> (дата звернення: 20.08.2025).
59. Сидоренко В. *Субкультура та військовий сленг*. – Харків: ХНУ, 2012.
60. Сливинський О. *Словник війни*. – Київ, 2023. – 224 с.
61. Сливинський О. «Форма для невідворотного» [Електронний ресурс] // *Суспільне. Культура*. – 17.03.2023. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/416904-forma-dla-nevidvorotnogo-kolonka-poetata-perekladaca-ostapa-slivinskogo> (дата звернення: 20.08.2025).
62. Стишов О. А. *Семантичні неологізми в дискурсі українськомовних мас-медіа початку XXI століття* / О. А. Стишов // *Філологічні студії. Науковий вісник*

- Криворізького державного педагогічного університету. - 2015. - Вип. 13. - С. 364-374. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2015_13_53
63. Тащенко Г. *Актуальні проблеми теорії та практики перекладу: конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» факультету іноземних мов.* – Харків: Мадрид, 2021. – 168 с.
64. *Тривожна валіза* [Електронний ресурс] // *lyrikline*. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/trivozhna-valiza-16915> (дата звернення: 20.09.2025)
65. Туровська Л. В. *Військові звання та посади в Україні: історико-генетичний аспект вивчення української воєнної термінології.* Ірпінь: ВТФ «Перун», 2015. 160 с.
66. Шемуда, М. *Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації.* Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2013. – Кн. 1. – С. 164–168. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_1_33 (дата звернення: 20.08.2025).
67. Якимчук Л. *Абрикоси Донбасу.* – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 120 с.
68. Якимчук Л. «Молитва» // *Виступ на церемонії Греммі.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=k1DJ7H5RK6E> (дата звернення: 19.09.2025).
69. Якимчук Л. Офіційна Facebook-сторінка // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://facebook.com/LiubaYakymchuk> (дата звернення: 19.09.2025).
70. Яремко Я. П. *Військова термінологія та сучасний дискурс* // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів, 2016. – Вип. 83–85.
71. Яценко Н. О. *Воєнна лексика в історичних романах Ліни Костенко.* Дивослово. 2000. № 3. С. 30-32.
72. Dückers T. “Ostap Slyvynsky: Wörter im Krieg” // *Text & Debatte. Literaturportal Bayern.* – 03.03.2025. – Режим доступу: <https://www.literaturportal->

bayern.de/text_debate?task=lpblog.default&id=3759 (дата звернення: 10.12.2025).

73. Howard, M. Language of War and Media. – London: Routledge, 2015.

74. Slyvynsky O. Wörter im Krieg. – Berlin: TAPETA, 2023. – 112 S.

75. Tompkins, J. Die Aprikosen des Donbass. – Lost Horse Press, USA, 2021.

76. Weigandt A. Für euch würde ich kämpfen – Mein Bruch mit Pazifismus. – München: C. H. Beck, 2025. – 208 S.

77. Yakimchuk Lyuba. «Гусінь» [Електронний ресурс] // Lyrikline. – Режим доступу: <https://www.lyrikline.org/de/gedichte/gusin-17860> (дата звернення: 10.12.2025).